

**UCHWAŁA NR XI/67/2024
RADY GMINY RADZIŁÓW**

z dnia 19 grudnia 2024 r.

w sprawie przyjęcia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Radziłów do 2034 roku

Na podstawie art. 18 ust 2 pkt. 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2024 r. poz. 1465 t.j.) oraz art. 16b, art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2024 r. poz. 1283 t.j.) Rada Gminy Radziłów uchwala co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Radziłów do 2034 roku w brzmieniu stanowiącym załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Radziłów.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Gminy

Zbigniew Mroczkowski

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Radziłów do 2034 roku

Opracowanie:
Urząd Gminy w Radziłowie,
Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Radziłowie,
przy współpracy
instytucji i organizacji społecznych z terenu gminy

SPIS TREŚCI

WSTĘP	3
ROZDZIAŁ I: DIAGNOSTYCZNY Z PROGNOZĄ ZMIAN	6
1. Demografia, polityka prorodzinna i wspieranie rodziny	8
2. Sytuacja gospodarcza, przeciwdziałanie bezrobociu i reintegracja	14
3. Edukacja, kultura i turystyka	20
4. Promocja i ochrona zdrowia	28
5. Bezpieczeństwo w gminie	35
6. Pomoc społeczna i wspieranie osób z niepełnosprawnościami	42
7. Potencjał podmiotów i organizacji społecznych	49
ROZDZIAŁ II: LISTA USŁUG SPOŁECZNYCH	52
ROZDZIAŁ III: PROGRAMOWY	62
1. Wizja, cele strategiczne i kierunki niezbędnych działań	62
2. Sposób realizacji strategii- harmonogram	68
3. Zarządzanie i monitorowanie strategii	72
ZAKOŃCZENIE	74

WSTĘP

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych to kluczowy dokument polityki społecznej. Wskazuje cele i kierunki działania, które mają służyć: poprawie jakości życia mieszkańców gminy, zwiększeniu efektywności usług, pomocy i wsparcia, zapewnieniu godziwych warunków życia osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym.

Zgodnie z zaleceniami legislacyjnymi, opracowanie i realizacja strategii rozwiązywania problemów społecznych należy do **zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym** (art. 16b. pkt 1i 2 oraz art. 17.1 pkt 1 ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004). Dokument strategii na lata 2016–2023 został przyjęty w drodze uchwały nr XVII/112/16 Rady Gminy Radziłów z dnia 29 stycznia 2016 roku.

W czerwcu 2024 roku podjęto decyzję o opracowaniu nowego dokumentu strategicznego oddającego aktualną sytuację społeczną i potrzeby gminy. Koordynator Strategii – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Radziłowie opracował i przekazał pisma diagnostyczne do podmiotów, organizacji i instytucji, badające usługi, potrzeby i zasoby społeczne; dokonał analizy danych i programów zastanych na przestrzeni lat 2019-2023. W celu ujednoczenia danych i możliwości ich analizy ostatnie wprowadzane dane do strategii zostały określone na dzień 31.12.2023.

W Strategii uwzględniono akty prawne, które mają istotny wpływ na rozwiązywanie zadań społecznych w przyszłości. Są to m.in.:

- ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej,
- ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych,
- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie,
- ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym,
- ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy,
- ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi,
- ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych,
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii,
- ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego,
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej,
- ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej,
- ustawa z dnia 11 lutego 2016 o pomocy państwa w wychowaniu dzieci ,
- ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”,
- ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów,
- ustawa z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny,

- uchwała z dnia 30 maja 2018 r. w sprawie ustanowienia rządowego programu „Dobry Start”,
- ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych,
- ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska,
- ustawa z dnia 12 marca 2022 o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa i innych.

Dokonano również odniesienia do celów i kierunków działań zapisanych w dokumentach krajowych oraz regionalnych, to jest:

- Strategii na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju Kraju do 2030,
- Strategii Rozwoju Usług Społecznych do 2030, polityka publiczna do roku 2030 (z perspektywą do 2035 r.),
- Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030,
- Strategii Demograficznej 2040,
- Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030,
- Krajowego Programu Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu. Aktualizacja 2021-2027 z perspektywą do 2030,
- Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2030 roku,
- Zdrowa przyszłość. Ramy strategiczne rozwoju systemu ochrony zdrowia na lata 2021-2027 z perspektywą do 2030,
- Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030,
- Wojewódzkiej Strategii Polityki Społecznej do roku 2030,
- Programu Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027,
- Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w powiecie grajewskim na lata 2017-2025.

Podczas prac nad dokumentem wykorzystano dane i zapisy: raportów o stanie gminy za lata 2019-2023; Banku Danych Lokalnych GUS, informacji ze strony [www. https://www.polskawliczbach.pl/radzilow](https://www.polskawliczbach.pl/radzilow), a także Oceny Zasobów Pomocy Społecznej sporządzanej przez GOPS z lat 2019-2023.

Strategia została przygotowana na okres do 2034 roku. Założony czas ma pozwolić na wprowadzenie lub rozszerzenie potrzebnych mieszkańcom usług społecznych w instytucjach i organizacjach na terenie gminy, w tym przy wykorzystaniu okresu finansowania z EU.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Radziłów do 2034 roku składa się z 3 rozdziałów, wstępu i zakończenia. Przedstawiają one kolejno, zgodnie z wytycznymi art. 16b ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, diagnozę sytuacji w gminie, tendencje i

prognozy zmian społecznych w rozdziale I. Diagnoza sytuacji społecznej określa zdolności podmiotów ekonomii społecznej do realizacji usług społecznych w zakresie, o którym mowa w art. 2 ust. 1 pkt 1-14 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych oraz zadania publiczne, o których mowa w art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

Rozdział II prezentuje aktualną listę usług społecznych, skierowaną do mieszkańców, realizowaną przez podmioty publiczne i niepubliczne, gminne oraz powiatowe.

Rozdział III zawiera część programową, która określa misję, cele strategiczne, kierunki zmian, niezbędne usługi społeczne dla mieszkańców. Zawiera też harmonogram ze wskaźnikami realizacji działań oraz sposoby zarządzania wdrażaniem strategii.

Zgodnie z planowaniem strategicznym, realizowane przez gminę Radziłów plany i programy społeczne, w tym: program rewitalizacji gminy, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii, wspierania rodziny, przeciwdziałania przemocy, współpracy z organizacjami pozarządowymi, zostały ujęte w harmonogramie.

Zapisy, cele i kierunki działania projektowane w **Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Radziłów do 2034 roku**, jako dokumentu nadrzędnego będą uwzględniane przy tworzeniu innych dokumentów planistycznych i programowych.

ROZDZIAŁ I: DIAGNOSTYCZNY Z PROGNOZĄ ZMIAN

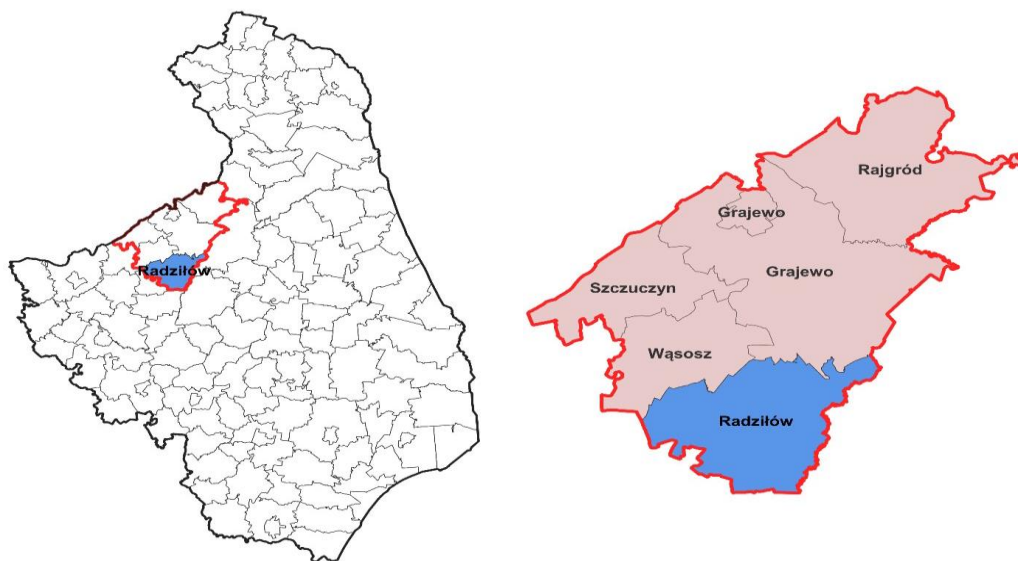
Gmina Radziłów leży w południowej części powiatu grajewskiego, w województwie podlaskim. Graniczy z gminami: Wąsosz, Grajewo, Goniądz, Trzcianne, Jedwabne i Przytuły. Położona jest w obszarze Zielonych Płuc Polski.

Pod względem obszarowym gmina Radziłów jest jedną z rozleglejszych w powiecie, zajmując obszar 19 938 ha, co stanowi 20,62% powierzchni powiatu i 0,99 % powierzchni województwa.

Głównym szlakiem komunikacyjnym jest droga wojewódzka relacji Łomża - Jedwabne - Osowiec. Znaczna część gminy znajduje się w Biebrzańskim Parku Narodowym oraz w jego otulinie.

Unikalne w skali europejskiej są obszary bagiennie –torfowe. Bogaty jest również świat fauny, ptaków, cechujący się występowaniem wielu osobliwych ich gatunków w skali kraju i Europy. Malownicze położenie sprawia, że gmina i powiat grajewski są dobrym miejscem wypoczynku.

Rysunek 1. Położenie gminy Radziłów

Źródło: OpenStreetMap.org

Miejscowość Radziłów pełni funkcję lokalnego ośrodka rozwoju, usług w zakresie administracji samorządowej i gospodarczej, handlu, oświaty, finansów, zdrowia, obsługi komunikacyjnej.

Pod względem ilości mieszkańców gmina jest stosunkowo słabo zaludniona, zamieszkuje ją 10,84% ludności powiatu i 0,45% ludności województwa. Większość wsi małych i najmniejszych położona jest w zachodniej części gminy, natomiast wsi większych - w części północnej i wschodniej. Sieć osadniczą gminy tworzyło 35 sołectw, w których na dzień 31.12.2023 r. **zamieszkiwało 4643 mieszkańców**. Najliczniej zamieszkanymi sołectwami poza miejscowością gminną- Radziłów (1020 osób) były w 2023 roku: Klimaszewnica (510 osób), Słucz (352 osób),

Mścichy (230 osób) i Karwowo (224 osób). Najmniej liczne miejscowości to: Sośnia (7 osób), Dusze (11 osób), Szlasy (14 osób), Konopki (25 osób).

Na jedną miejscowość przypadało średnio 159 osób, tj. mniej więcej tyle, co przeciętnie w województwie (129 osób). Rozmieszczenie sieci osadniczej jest nierównomierne, co wynika z uwarunkowań geograficznych obszaru gminy. Teren parku narodowego i doliny Biebrzy jest słabo zaludniony.

W 2023 roku w gminie Radziłów oddano do użytku 3 mieszkania. Na każdych 1000 mieszkańców oddano więc do użytku 0,46 nowych lokali. Jest to wartość znacznie mniejsza od wartości dla województwa podlaskiego oraz znacznie mniejsza od średniej dla całej Polski. **Całkowite zasoby mieszkaniowe w gminie Radziłów to 1 400 nieruchomości.** Na każdych 1000 mieszkańców przypada zatem 322 mieszkań. Jest to wartość znacznie mniejsza od wartości dla województwa podlaskiego oraz znacznie mniejsza od średniej dla całej Polski. 100,0% mieszkań zostało przeznaczonych na cele indywidualne.

Przeciętna liczba pokoi w nowo oddanych mieszkaniach w gminie Radziłów to 5,00 i jest znacznie większa od przeciętnej liczby izb dla województwa podlaskiego oraz znacznie większa od przeciętnej liczby pokoi w całej Polsce. Przeciętna powierzchnia użytkowa nieruchomości oddanej do użytkowania w 2022 roku w gminie Radziłów to 168,00 m² i jest znacznie większa od przeciętnej powierzchni użytkowej dla województwa podlaskiego oraz znacznie większa od przeciętnej powierzchni nieruchomości w całej Polsce.

95,21% mieszkań przyłączonych było do wodociągu,

79,50% nieruchomości wyposażonych było w ustęp spłukiwany,

73,43% mieszkań posiadało łazienkę, 71,07% korzystało z centralnego ogrzewania, a 0,14% z gazu sieciowego¹.

¹ : https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Radzilow#nieruchomosci

1. DEMOGRAFIA, POLITYKA PRORODZINNA I WSPIERANIE RODZINY

Według danych Urzędu Gminy w Radziłowie² liczba ludności na 31.12 2023 roku wynosiła **4643 osoby**, z czego 50,2% stanowiły kobiety, a 49,8 % mężczyźni.

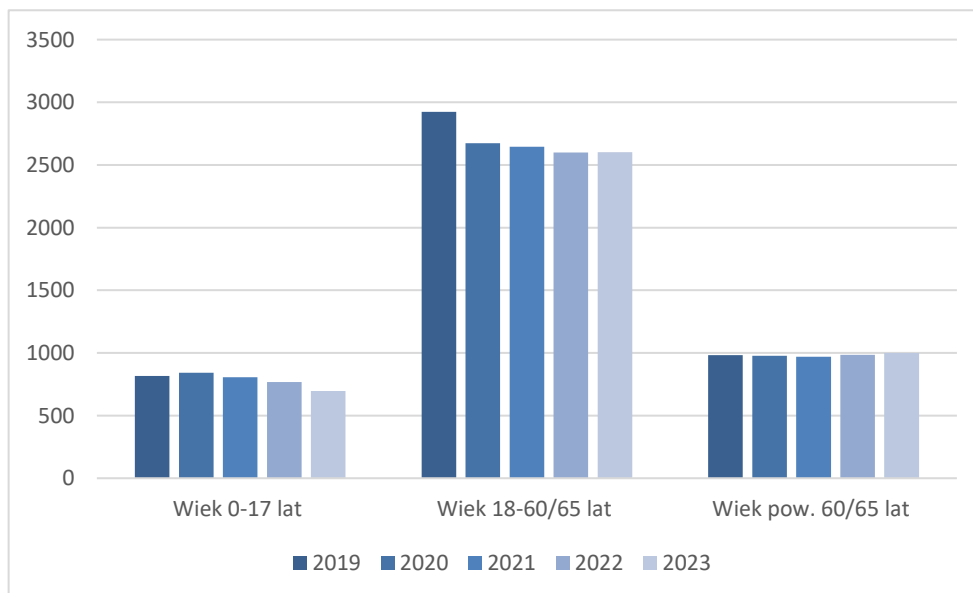
Tabela 1: Stan ludności gminy Radziłów na przestrzeni lat 2019-2023

Wyszczególnienie:	2019	2020	2021	2022	2023
liczba osób zameldowanych na pobyt stały	4848	4792	4713	4656	4587
liczba osób zameldowanych na pobyt czasowy	52	47	51	49	56
Razem	4900	4839	4764	4705	4643

Dane: Urząd Gminy w Radziłowie, Raport o stanie gminy za rok 2023

W okresie analizowanych lat 2019-2023 liczba ludności gminy Radziłów spadła o 5,5%, to jest o **257 osób**. Największy spadek odnotowano w grupie wieku produkcyjnego (18-60/65 lat) oraz przedprodukcyjnego (dzieci).

Wykres 1: Grupy wiekowe ludności

Dane: BDL GUS za lata 2019-2023

Wśród mieszkańców w 2023 roku 16,8 % stanowiły dzieci i młodzież. W wieku produkcyjnym gminę zamieszkiwało 60,56 % oraz 23,26% w wieku poprodukcyjnym. W odniesieniu do ogólnopolskiej tendencji powiększania się grupy osób w wieku senioralnym,

² Raport o stanie gminy Radziłów, 2024

gmina w latach 2019 -2023 wykazuje podobne tendencje. **Grupa seniorów to jedyna grupa wiekowa z tendencją wzrostową w gminie.**

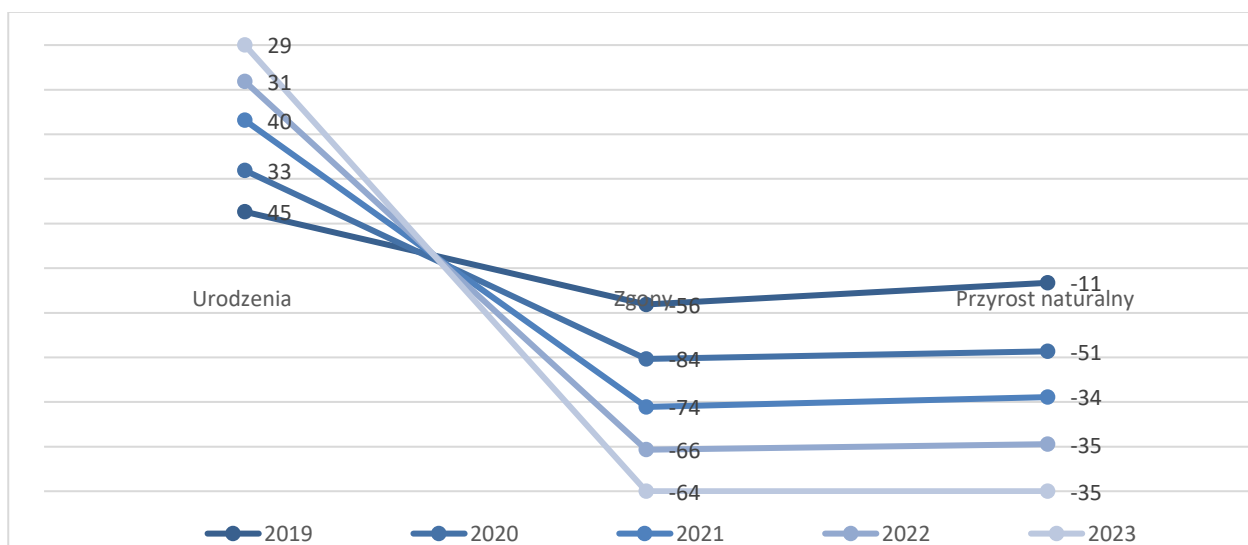
Wysoka liczba osób starszych w populacji przyczynia się do zwiększenia liczby osób niepełnosprawnych. Starsze grupy wiekowe są bardziej narażone na ryzyko niepełnosprawności – obecnie prawie 60% niepełnosprawnych jest wśród osób po 55 r. życia. Proces starzenia się lokalnej społeczności wynikał także z pozytywnej przesłanki – wydłużania się średniego czasokresu życia.

Zgodnie z założeniami, przewidywane są w Polsce³ największe zmiany w natężeniu zgonów wśród mężczyzn w wieku 40-64 lata, wśród kobiet w wieku 50-59 oraz w najmłodszych rocznikach wieku. Prognozowane przeciętne dalsze trwanie życia mężczyzn wzrośnie od poziomu do 77,1 w 2035, zaś kobiet do 82,9 w 2035 r. Nadal będzie utrzymywać się nadumieralność mężczyzn, jednak jej skala będzie znacznie mniejsza. Niezbędne jest edukacja i rozwój usług wsparcia związane z przygotowaniem grup wiekowych na kryzysy środowiskowe, jak COVID-19.

Średni wiek mieszkańców gminy Radziłów wynosił w 2023 roku 42,0 lata i był porównywalny do średniego wieku mieszkańców województwa podlaskiego oraz porównywalny do średniego wieku mieszkańców całej Polski.

W 2023 roku urodziło się w gminie 29 dzieci, w tym 19 dziewczynek i 10 chłopców. Średnia waga noworodków to 3 420 gramów. Współczynnik dynamiki demograficznej, czyli stosunek liczby urodzeń żywych do liczby zgonów wynosi 0,43 i jest **znacznie mniejszy od średniej dla województwa oraz znacznie mniejszy** od współczynnika dynamiki demograficznej dla całego kraju.

Wykres 2: Przyrost naturalny w gminie Radziłów

Dane: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

³ Prognoza ludności Polski, GUS, 2008-2035

W 2023 roku zarejestrowano w gminie 96 zameldowań (59 na stałe, 37 czasowe) oraz 139 wymeldowań, w wyniku czego saldo migracji wynosiło -40⁴

Tabela 2: Ruch naturalny ludności w gminie w latach 2019-2023⁵

Lata	Urodzenia	Zgony	Przyrost	Małżeństwa	Rozwody
2019	45	56	-11	24	5
2020	33	84	-51	24	6
2021	40	74	-34	10	5
2022	31	66	-35	14	6
2023	29	64	-35	9	4
Tendencje	spadek	wzrost	spadek	spadek	stabilnie

Dane: <https://www.polskawliczbach.pl/Radziów> oraz BDL GUS

Mieszkańcy gminy zawarli w 2023 roku 9 małżeństw, co odpowiada 2,2 małżeństwom na 1000 mieszkańców. Jest to znacznie mniej od wartości dla województwa podlaskiego oraz znacznie mniej od wartości dla Polski.

W tym samym okresie odnotowano 1,5 rozwodów przypadających na 1000 mieszkańców. Jest to znacznie mniej od wartości dla województwa podlaskiego oraz znacznie mniej od wartości dla kraju.

Struktura mieszkańców gminy Radziłów wg stanu cywilnego przedstawiała się w roku 2023 następująco:

- 29,7% mieszkańców jest stanu wolnego,
- 53,6% żyje w małżeństwie,
- 6,7% mieszkańców jest po rozwodzie,
- a 9,1% to wdowy/wdowcy⁶.

Na terenie gminy w roku 2023 funkcjonowały na rzecz mieszkańców: Zakład Komunalny w Radziłowie, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Radziłowie, Dom Pomocy Społecznej w Mścichach, 2 przedszkola gminne- w Słuczu i w Radziłowie w ramach Zespołu Szkolno - Przedszkolnego, Szkoła Podstawowa w Słuczu, niepubliczna (prowadzona przez stowarzyszenie EDUKATOR) Szkoła Podstawowa w Klimaszewnicy, Biblioteka Samorządowa w Radziłowie oraz Gminny Ośrodek Zdrowia. Wszystkie obiekty były dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

⁴ https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Radzilow#dane-demograficzne

⁵ https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Radzilow#dane-demograficzne

⁶ https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Radzilow#dane-demograficzne

Polityka prorodzinna i wspieranie rodziny

Samorząd gminy Radziłów podejmował działania usługowe, infrastrukturalne oraz realizował celowe programy/projekty społeczne w odpowiedzi na wyzwania i potrzeby demograficzne.

Na terenie gminy mieszkańcy korzystali z 9 miejsc spotkań: świetlic wiejskich w Glinkach, Zakrzewie, Czerwonkach, Kownatkach, Mścichach, Karwowie, Słuczu, w Klimaszewnicy, w Łojach-Awissa, a także „Klubu Senior +” w Okrasinie.

W celu poprawy jakości życia osób i rodzin mieszkających na obszarze gminy Radziłów, realizowane były modernizacje, w tym:

- ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej dla mieszkańców wsi Mścichy,
- zagospodarowanie terenu przy budynku świetlicy wiejskiej w miejscowości Zakrzewo,
- budynku świetlicy wiejskiej w miejscowości Klimaszewnica,
- budynku świetlicy wiejskiej w Łojach Awissa,
(wszystkie trzy powyższe w ramach „Programu odnowy wsi województwa podlaskiego – Kreatywna wieś”),
- przebudowy targowiska w miejscowości Radziłów,
oraz inne z funduszy sołeckich.

Dodatkowo:

- zakupiono laptopy w ramach „Wsparcia rodzin pegeerowskich w rozwoju cyfrowym – Granty PPGR”,
- rozwinięto usługi opiekuńcze dla 15 osób niesamodzielnych, samotnych w miejscu zamieszkania,
- przeprowadzono rewitalizację terenów zielonych,
- realizowano działania profilaktyki przeciwdziałania przemocy dla młodzieży oraz szkolenia dla nauczycieli i rodziców,
- wdrożono współpracę z organizacjami pozarządowymi i współfinansowanie przedsięwzięć realizowanych przez organizacje na rzecz mieszkańców.

W ramach działań **działalności Biblioteki, świetlic** w sołectwach rokrocznie wdrażane były usługi odpowiadające na aktualne potrzeby, w tym wydarzenia typu: koncerty, mini- projekty, festiwale, pikniki, Zapusty Radziłowskie, Biebrzański Rajd Pojazdów Zabytkowych, Traktoriady itp.

Rodziny przeżywające trudności opiekuńczo-wychowawcze mogły korzystać z usługi **asystenta rodziny** zatrudnionego w GOPS w Radziłowie, a potrzebujące wsparcia w czynnościach samoobsługowych, w tym utrzymaniu higieny osobistej; w przemieszczaniu się poza miejscem

zamieszkania w celu aktywności życiowej i komunikowaniu się z otoczeniem z usług **asystenta osobistego osoby z niepełnosprawnością**.

Wszyscy potrzebujący mieszkańcy mogli korzystać z **programu „Posiłek w szkole i domu”** oraz **pomocy żywnościowej**. Pomocą żywnościową objęto w 2023 roku 318 osób znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej z terenu gminy Radziłów (277 dzieci w formie obiadów oraz 41 osób z formie zasiłków celowych na żywność) .

W ramach wsparcia rodzin **Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej** realizował zadania w zakresie świadczeń rodzinnych, alimentacyjnych, wsparcie dla kobiet z tytułu urodzenia dziecka z ciężkim i nieodwracalnym upośledzeniem albo nieuleczalną chorobą zagrażającą życiu „Za życiem”, programu rządowego Dobry Start. Celem systemu pomocy rodzinie wprowadzonego ustawą o świadczeniach rodzinnych było stworzenie spójnego wsparcia rodziny znajdującej się w trudnej sytuacji materialnej, wychowującej dzieci uczęszczające do szkoły - w tym niepełnosprawne.

Pomoc pedagogiczna, psychologiczna i specjalistyczna była realizowana przez Zespół Szkolno-Przedszkolny, szkoły i przedszkola, lokalny Zespół Interdyscyplinarny oraz podmioty powiatowe, jak Poradnie Psychologiczno-Pedagogiczne, prowadzące wsparcie i pomoc terapeutyczną dla dzieci i młodzieży tego wymagających z terenu gminy.

Gmina wspierała rozwój uczniów poprzez stypendia. W 2023 roku wypłacono dla 150 uczniów stypendia szkolne o charakterze socjalnym.

Dla uczniów z sołectw realizowano dowóz do szkół przez Podlaską Komunikację Samochodową NOVA Spółka Akcyjna z siedzibą w Białymstoku (oddział w Łomży) oraz Zakład Komunalny w Radziłowie.

Poza działalnością instytucji i organizacji gminnych na rzecz dzieci, rodzin i społeczności, samorząd gminy wykazywał się aktywnością we współpracy z instytucjami wspierającymi jej działania w obszarze polityki prorodzinnej i wspierania rodziny.

Wójt Gminy corocznie wspierał realizację zadań publicznych przez organizacje pozarządowe i inne podmioty wymienione w art. 3 ust. 2 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Organizacje wspierają gminę w realizacji potrzeb, na przykład organizują różnorodne formy aktywności seniorów, dzieci i rodzin, w tym zajęcia oraz integracyjne spotkania.

Powołano organ opiniotwórczy i konsultacyjny, jakim była - Młodzieżowa Rady Gminy.

Obok rodzin z dziećmi, grupa seniorów, z perspektywy systemu zabezpieczenia społecznego wymagała dostosowania do jej potrzeb odpowiedniej sfery usług społecznych, **w tym zabezpieczenia socjalnego w związku z postępującym ubożeniem gospodarstw jednoosobowych** .

Na rzecz populacji osób starszych **gmina Radziłów podejmowała** działania w celu integracji i pomocy w środowisku lokalnym.

W latach 2019-2023 realizowało usługi opiekuńcze dla 16 osób oraz usługi asystenta osobistego 2 osób z niepełnosprawnością. Dodatkowo prowadzono miejsca dziennej aktywności dla 12 osób starszych w Klubie Senior + w Okrasinie, w 9 świetlicach w sołectwach oraz opiekę całodobową dla 16 osób w Domu Pomocy Społecznej w Mścichach.

Tendencje i prognozy

dotyczące demografii, polityki prorodzinnej i wspierania rodziny

- Na przestrzeni lat 2019-2023 gmina odnotowuje wysoki, ujemny przyrost naturalny -11 do -51, spadek liczby urodzeń dzieci, spadek liczby zawieranych małżeństw.
- Gminna demografia wykazuje spadek liczby ludności o 5,5% (257 osób) oraz wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym. Grupy wiekowe przedprodukcyjne i produkcyjne maleją.
- Prognozy, oparte na danych GUS, wskazują na stopniowy spadek ogólnej liczby mieszkańców gminy (do 2030 roku o kolejne 200 osób). Jednocześnie można się spodziewać wzrostu odsetka osób w wieku poprodukcyjnym⁷.
- Analiza danych demograficznych i ruchu ludności powinna znaleźć swoje odzwierciedlenie w działaniach samorządu lokalnego, sprzyjających zarówno polityce prorodzinnej, jak i aktywności senioralnej, projektowaniu i wdrażaniu mobilnych, dostępnych w środowisku usług społecznych.
- Gmina Radziłów i podmioty gminne wykazują zaangażowanie w obszarze współpracy przy realizacji usług skierowanych do rodzin z dziećmi, seniorów oraz osób z niepełnosprawnościami. Na terenie gminy mieści się wiele instytucji świadczących usługi społeczne dla rodzin i osób starszych, w tym podmiot całodobowej opieki (DPS w Mścichach).
- Samorząd i instytucje gminne, jak i sołectwa (świetlice, Kluby Senior+) realizowały wiele działań infrastrukturalnych i usług, skierowanych do mieszkańców, osób i rodzin w celu zaspakajania ich potrzeb.
- Należy rozwijać usługi skierowane do rodzin z dziećmi, kontynuować dzienne i całodobowe wsparcie dla seniorów, w celu rozszerzania możliwości niezależnego życia ze wsparciem usługowym w środowisku.

⁷ Dane z BDL GUS, za wnioskami z Planu Rewitalizacji gminy Radziłów.

2. SYTUACJA GOSPODARCZA, PRZECIWDZIAŁANIE BEZROBOCIU I REINTEGRACJA

W 2023 roku 33,9% aktywnych zawodowo mieszkańców gminy Radziłów pracowało w sektorze rolniczym (rolnictwo, leśnictwo), 27,5% w przemyśle i budownictwie, a 13,4% w sektorze usługowym (handel, naprawa pojazdów, transport, zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja), 1,1% w sektorze finansowym (działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości). Niewielka część pracowała w sektorze administracji, edukacji, kulturze i ochronie zdrowia.

Obszar gminy Radziłów cechują sprzyjające warunki do produkcji rolnej i to rolnictwo jest jednym z najważniejszych sektorów aktywności gospodarczej mieszkańców.

Użytki rolne stanowią 75,58% ogólnej powierzchni gminy, grunty orne zajmują blisko 53,54% użytków rolnych na terenie gminy.

Charakterystycznym elementem jest wysoki odsetek łąk i pastwisk, które zajmują łącznie 26,87% użytków rolnych, służą intensywnej hodowli bydła. Gospodarstwa rolne specjalizują się głównie w produkcji mleka i mięsa. Dobre warunki do chowu krów mlecznych sprawiły, że regionalni hodowcy produkują mleko o najwyższej jakości i dostarczają je do największej firmy w powiecie grajewskim: Spółdzielni Mleczarskiej Mlekpól.

Na terenie gminy dominują małe gospodarstwa rolne (do 15 ha) stanowiące 83,9% ogółu gospodarstw rolnych, średnie (15-50 ha) stanowią ok. 16 % ogółu. Wiele z gospodarstw rolnych jest wielopokoleniowych. Zachodzące na terenie powiatu i gminy procesy demograficzne: szybkie starzenie się mieszkańców wsi oraz migracje do miast, wpływały na wiek właścicieli gospodarstw rolnych.

Zgodnie z danymi udostępnionymi w Bazie Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego (www.stat.gov.pl) na obszarze gminy w 2023 roku zarejestrowanych 199 było przedsiębiorstw: 12 publicznych oraz 181 prywatnych. Najwięcej spośród nich stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą – 146 podmiotów.

Struktura własności przedsiębiorstw na terenie gminy Radziłów była charakterystyczna i zdecydowanie dominowały w niej firmy z sektora prywatnego. W analizowanym okresie takie przedsiębiorstwa stanowiły ponad 90,9% ogółu podmiotów gospodarczych.

Na podstawie analizy danych można stwierdzić, że na przestrzeni lat 2019-2023 dynamika przedsiębiorczości była wzrostowa. Obserwuje się stały trend w zakładaniu nowych działalności gospodarczych, w roku 2023 zarejestrowano 13 nowych podmiotów. Najwięcej było mikro-przedsiębiorstw, zatrudniających 0 - 9 pracowników.

Utrzymuje się stała liczba organizacji pozarządowych - 13, chociaż w ostatnim roku powstało nowe stowarzyszenie ukierunkowane na wsparcie mieszkańców DPS w Mścichach, które może wnieść nowe rozwiązania, usługi i partnerstwa.

Tabela 3: Przedsiębiorczość w gminie

Wyszczególnienie	2019	2020	2021	2022	2023	Tendencja
Podmioty gospodarki narodowej ⁸						
Ogółem	175	184	191	198	199	Wzrost
Nowo zarejestrowane w roku	19	22	15	23	13	
Sektor publiczny						
Ogółem	10	12	12	12	12	Stabilne
Państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego	8	9	9	10	10	
Sektor prywatny						
Ogółem	162	169	174	180	181	Wzrost
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	125	132	138	145	146	
Spółki	2	2	2	2	2	
Spółdzielnie	1	1	1	1	1	
Razem organizacje	13	13	12	13	13	Stabilne
Fundacje	1	1	0	1	1	
Stowarzyszenia i organizacje społeczne	12	12	12	12	12	

Dane: opracowanie własne, Bank Danych Lokalnych GUS

W gminie Radziłów przedsiębiorczość rozwijała się zdecydowanie wolniej niż w pozostałych jednostkach terytorialnych - tak wynika z danych dotyczących liczby podmiotów wpisanych do rejestru na 1000 mieszkańców. Wskaźnik na 1000 osób mieszkających w gminie to tylko 40 firm, w porównaniu do powiatu (72) oraz województwa (93).

Według Powiatowego Urzędu Pracy w Grajewie do największych pracodawców w powiecie należeli : Pfleiderer S.A, produkcja płyt wiórowych oraz Spółdzielnia Mleczarska Mlekpól. Obie firmy zatrudniały pracowników produkcji, jak i specjalistów odpowiedzialnych za zarządzanie produkcją, sprzedaż czy sprawy administracyjno-księgowe.

Samorząd gminy wraz z sołectwami realizował szereg przedsięwzięć wspierających rynek pracy, poprzez inwestycje drogowe, remonty usprawniające możliwości dojazdu, infrastrukturę kultury mieszkańców, rozwój turystyki, wykorzystanie lasów do rekreacji i turystyki rowerowej.

⁸ Podmioty wg sektorów własnościowych (Wymiary: Rodzaje podmiotów gospodarki narodowej) - Nie są prezentowane wszystkie formy prawne podmiotów, dlatego dane liczbowe nie sumują się na sektor ogółem. Dla pozycji "podmioty gospodarki narodowej ogółem" oraz "sektor publiczny - ogółem" jednostki łącznie z gospodarstwami pomocniczymi.

Rozwój turystyki może przyczynić się do rozwoju gospodarczego, tworzenia nowych miejsc pracy oraz rozwoju lokalnego rynku usług i produktów.

Znaczną część obszaru gminy Radziłów zajmuje Biebrzański Park Narodowy oraz jego otulina, co czyni gminę atrakcyjnym miejscem dla turystów. Zarejestrowano 3 miejsca agroturystyczne w Klimaszewnicy, Białym Grądzie i pole biwakowe w Mścichach.

Dla turystów dostępny był samochodowy szlak turystyczny "Biebrzańska pętla" o długości około 110 km; szlaki rowerowe, piesze oraz zwiedzanie zabytków architektury sakralnej i świeckiej m.in. w Radziłowie, Słuczu, Kramarzewie.

W 2023 roku przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w gminie Radziłów wynosiło 6 144,83 PLN, co odpowiada 91,60 % przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w Polsce⁹.

Wśród aktywnych zawodowo mieszkańców gminy Radziłów 58 osób wyjeżdżało do pracy do innych miast, a 20 pracujących przyjeżdżało do pracy spoza gminy - tak więc saldo przyjazdów i wyjazdów do pracy wynosiło -38.¹⁰

Przeciwdziałanie bezrobociu i reintegracja zawodowa i społeczna

Analiza lokalnego rynku pracy dotyczy również osób pozostających bez pracy. Została przeprowadzona na podstawie danych o liczbie bezrobotnych i strukturze bezrobocia, udostępnianych przez Powiatowy Urząd Pracy w Grajewie.

W gminie Radziłów, podobnie jak w innych rejonach kraju, w ostatnich latach zaobserwowano spadek liczby osób bezrobotnych, co związane jest przede wszystkim z ogólnym rozwojem gospodarczym całego kraju oraz powstawaniem nowych miejsc pracy, w którym swoją rolę odgrywają również zagraniczne firmy lokalizujące w Polsce swoje zakłady i oddziały.

Bezrobocie w powiecie grajewskim systematycznie spadało. Z 2059 osób w XII.2019 r. zmniejszyło się o 415 osób do 1644 osób w IX 2023 roku, co stanowiło spadek o 20%.

Na terenie działania Powiatowego Urzędu Pracy w Grajewie występowało duże, przestrzenne zróżnicowanie poziomu bezrobocia: 51% pozostających bez pracy zamieszkiwało miasto Grajewo, a pozostałe 49% stanowili mieszkańcy 5 gmin powiatu, w tym Radziłowa.

Bezrobocie rejestrowane w gminie Radziłów wynosiło w 2023 roku – 4,5% ogółu osób w wieku produkcyjnym. Było to znacznie mniej od stopy bezrobocia rejestrowanego w powiecie grajewskim, który wynosił 10,6%, mniej niż wskaźnik dla województwa podlaskiego, który stanowił 6,8 % oraz mniej niż stopa bezrobocia rejestrowanego dla całej Polski (5,1%).

Liczba osób bezrobotnych w gminie Radziłów w wybranych latach :

w roku 2019 - 149 osób, 5,1% ogółu osób w wieku produkcyjnym,

w roku 2020 –134 osoby, 5% ogółu osób w wieku produkcyjnym,

⁹ <https://www.polskawliczbach.pl/radziłów#rynek-pracy>

¹⁰ <https://www.polskawliczbach.pl/radziłów#rynek-pracy>

w roku 2021 – 128 osób, 4,8% ogółu osób w wieku produkcyjnym,
w roku 2022 - 110 osób, stanowili 4,2% ogółu osób w wieku produkcyjnym,
w roku 2023 - 118 osób, 4,5% ogółu osób w wieku produkcyjnym.

Powyższe dane dotyczą osób w wieku produkcyjnym, zamieszkujących teren gminy i spełniających kryteria osoby bezrobotnej wg ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.¹¹

Cechą silnie różnicującą stopień zagrożenia bezrobociem był wiek ludności aktywnej zawodowo. W strukturze wieku osób bezrobotnych z gminy Radziłów dominowały w roku 2023 **osoby młode do 30 roku życia, była to grupa 43 osób (36%), kolejno osoby po 50 roku życia -31 osób, czyli 26%.**

Kierunek i poziom wykształcenia w istotny sposób określa status bezrobotnego oraz jego zdolności do szybkiego reagowania na zmieniające się potrzeby rynku pracy. Szczególnie zmniejszyło się zapotrzebowanie na pracowników o niskich kwalifikacjach zawodowych, głównie z wykształceniem gimnazjalnym i poniżej. Z danych wynika, że wśród osób zarejestrowanych w PUP w Grajewie (Informacja o rynku pracy 2023) 54 % stanowiły osoby z najniższym wykształceniem. Osoby z wykształceniem wyższym stanowiły jedynie 10%.

Tabela 4: Bezrobotni w szczególnej sytuacji na rynku pracy

Sytuacja	2019	2020	2021	2022	2023
Ogółem	149 (72M/77K)	134 (80M/54K)	128 (66M,62K)	110 (64M,46K)	118 (69M, 49K)
Bezrobotni do 25 r. ż.	31	26	44	19	21
Długotrwale bezrobotni	77	71	67	61	64

Dane: opracowanie własne, Bank Danych Lokalnych GUS

Jedną z najbardziej niekorzystnych cech bezrobocia jest długi czas pozostawania bez pracy. Na podstawie danych statystycznych można stwierdzić, że na koniec grudnia 2023 roku dla miasta **zarejestrowane było od długiego czasu 64 osoby, czyli 54% ogółu bezrobotnych.** Długotrwałość pozostawania bez pracy to okres 12 miesięcy bez podjęcia zatrudnienia.

Taka sytuacja niesie ze sobą zagrożenie dla życia społecznego osób, które doświadczają ubóstwa. Brak środków do życia wynikające z długotrwałego bezrobocia przyczynia się do pojawienia bezradności wyuczonej. Występuje też często niechęć do podejmowania szkoleń, udziału w kursach mających na celu przekwalifikowanie zawodowe.

Dostęp do zatrudnienia wywiera wpływ na sytuację materialną mieszkańców. Na przestrzeni lat 2019-2023 odnotowano spadek liczby osób korzystających z pomocy społecznej,

¹¹ <https://www.polskawliczbach.pl/radziłów#bezrobocie-rejestrowane>

(z 283 rodzin do 254 rodzin w 2023), w tym z tytułu pozostawania bez pracy. W roku 2023 korzystało z pomocy społecznej z powodu bezrobocia 55 rodzin, czyli 20% ogółu korzystających z pomocy.

GOPS w Radziłowie współpracował z Powiatowym Urzędem Pracy przy organizowaniu wielu programów i projektów skierowanych do grup szczególnych, pozostających bez pracy. Informował osoby bezrobotne, korzystające z pomocy społecznej o możliwości udziału w projektach współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej, ale także o rekrutacjach do szkół zaocznych, kursach, szkoleniach, a w razie potrzeby pomagał przy rekrutacji zainteresowanych szkoleniami. Kierował osoby bezrobotne do podmiotów reintegracji społeczno-zawodowej - **Klubu Integracji Społecznej w Radziłowie, Centrum Integracji Społecznej lub Warsztatów Terapii Zajęciowej w Grajewie**. Dodatkowo osoby z niepełnosprawnościami mogły podjąć zatrudnienie w Spółdzielni Inwalidów SPINS w Szczuczynie.

Urząd Gminy rozwijał współpracę z przedsiębiorstwami, przygotował i wdraża Plan Rewitalizacji, którego działania kierowane są na rozwój infrastruktury oraz usług dla grup społecznych o szczególnych potrzebach, zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym.

Powiatowy Urząd Pracy – PUP w Grajewie realizował wiele programów na rzecz promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia i aktywizacji lokalnego rynku pracy¹², w tym:

- projekt pt.: Aktywizacja osób młodych pozostających bez pracy w powiecie grajewskim współfinansowany przez Unię Europejską, ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego skierowany do osób bezrobotnych w wieku 18-30 lat należących do kategorii NEET nie pracowały (tj. są bezrobotne), nie kształciły się i nie szkoliły się,
- projekt pt. Zmotywowani i Aktywni dla osób powyżej 30 roku życia,
- projekt Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych w powiecie grajewskim dla osób powyżej 55 roku życia,
- program staży w placówkach Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa finansowany z rezerwy Ministra Rodziny Pracy i Polityki Społecznej,
- staże rekrutacyjne w miejscu pracy,
- E-doradca zawodowy - poradnictwo zawodowe online w urzędach pracy,
- program specjalny Wsparcie na starcie ze specyficznymi elementami wspierającymi zatrudnienie i wiele innych.

Uzupełniając działalność wobec osób pozostających bez pracy - **Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej – OWES subregionu łomżyński** prowadził na terenie powiatu Inkubator Ekonomii Społecznej, gdzie udzielano doradztwa, dotacji na założenie przedsiębiorstwa społecznego, prowadzono szkolenia.

¹² <https://grajewo.praca.gov.pl/>

Oferta OWES skierowana była do:

- osób bezrobotnych, defaworyzowanych na rynku pracy (m.in. osób niepełnosprawnych, korzystających z pomocy społecznej, spełniających kryteria Ustawy o zatrudnieniu socjalnym),
- lokalnych liderów – społeczników,
- stowarzyszeń, fundacji, WTZ i innych podmiotów ekonomii społecznej (PES),
- spółdzielni socjalnych i innych przedsiębiorstw społecznych (PS).

Tendencje i prognozy sytuacji gospodarczej, obszaru przeciwdziałania bezrobociu i usług reintegracji społeczno-zawodowej

- Na przestrzeni lat 2019-2023 dynamika przedsiębiorczości gminy Radziłów miała charakter wzrostowy (w roku 2019-175, w roku 2023- 199 zarejestrowanych podmiotów gospodarczych), co wskazuje na dobre warunki lokalne i zarządzanie w sferze gospodarczej.
- 90,9% stanowiły jednoosobowe działalności gospodarcze.
- Wśród prywatnych podmiotów gospodarczych dominują małe przedsiębiorstwa rodzinne do 9 osób.
- Utrzymuje się na wysokim poziomie produkcja mleczna gospodarstw rolnych, wśród nich dominują małe gospodarstwa rolne (do 15 ha) stanowiące 83,9% ogółu gospodarstw rolnych gminy.
- Największe zatrudnienie w gminie i powiecie grajewskim stanowi rolnictwo, przemysł drzewny i mleczarski. Rozwijają się usługi turystyczne, wykorzystujące położenie gminy i powiatu w Biebrzańskim Parku Narodowym.
- Należy utrzymać tendencje sprzyjające zintensyfikowanemu rolnictwu, turystyce i dbaniu o stan środowiska naturalnego we współpracy z sołectwami i rolnikami. Szansą dla gminy jest rozwój rolnictwa ekologicznego, położenie w Biebrzańskim Parku Narodowym.
- Na terenie gminy Radziłów występuje niski poziom bezrobocia rejestrowanego. W roku 2023 osoby bezrobotne stanowiły 4,2 % ludności w wieku produkcyjnym, czyli 118 osób. Grupa osób bezrobotnych sukcesywnie się zmniejsza.
- Wciąż w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy są bezrobotni młodzi, do 30 roku życia stanowiący 36% ogółu.
- Należy poszukiwać efektywnych usług reintegracji społeczno-zawodowej wobec osób z grup ryzyka na rynku pracy; w tym młodych osób pozostających bez pracy oraz utrzymać współpracę z PUP i instytucjami działającymi w obszarze rynku pracy, ekonomii społecznej; realizację projektów i przedsięwzięć. W najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy są bezrobotni długotrwale, ich liczba stanowiła w roku 2023 aż 54 % wśród ogółu bezrobotnych w gminie.
- Jak wykazują szacunki gminne, problem bezrobocia jest szerszy i dotyczy również gospodarstw rolnych, w tym niemożności równego traktowania i zatrudniania emerytów-rolników na rynku pracy.

3. EDUKACJA, KULTURA I TURYSTYKA

1 096 mieszkańców gminy Radziłów w roku 2023 było w wieku potencjalnej nauki (3-24 lata, w tym 526 kobiet oraz 570 mężczyzn).

Według Narodowego Spisu Powszechnego z 2021 roku w gminie:

- 16,1% ludności posiada wykształcenie wyższe,
 - 3,2% wykształcenie policealne,
 - 11,2% średnie ogólnokształcące,
 - 22,1% średnie zawodowe
 - 19,3% zasadniczym zawodowym,
 - 3,7% gimnazjalnym,
 - 20,7% podstawowym ukończonym,
- 3,7% mieszkańców zakończyło edukację przed ukończeniem szkoły podstawowej.

W porównaniu do całego województwa podlaskiego mieszkańcy gminy Radziłów mają znacznie niższy poziom wykształcenia. Wśród kobiet mieszkających w gminie Radziłów największy odsetek ma wykształcenie podstawowe ukończone (21,3%) oraz wyższe (20,2%). Mężczyźni najczęściej mają wykształcenie zasadnicze zawodowe (26,5%) oraz średnie zawodowe (23,5%)¹³.

W roku szkolnym 2022/2023 edukacja na terenie gminy Radziłów odbywała się w 3 szkołach podstawowych oraz 2 miejscach przedszkolnych.

Funkcjonowały: Zespół Szkolno - Przedszkolny w Radziłowie i Szkoła Podstawowa w Słuczu, dla których organem prowadzącym była Gmina Radziłów i Szkoła Podstawowa w Klimaszewnicy, dla której organem prowadzącym było Społeczno - Oświatowe Stowarzyszenie Pomocy Pokrzywdzonym i Niepełnosprawnym "EDUKATOR" z siedzibą w Łomży.

We wrześniu 2023 r. naukę w szkołach podstawowych i oddziałach przedszkolnych rozpoczęło 439 uczniów/dzieci.

Do gminnych przedszkoli uczęszczało w roku 2023 już 93 dzieci, w tym: w Słuczu 13 dzieci, a w Radziłowie 80 dzieci. Nastąpił znaczny wzrost liczby przedszkolaków. Wzrost liczby dzieci w przedszkolach nie wynika z większej liczby urodzeń. W demografii gminy liczba urodzeń spada, w roku 2019 przyszło na świat 45 dzieci, a w roku 2023- 29 dzieci. Korzystanie z edukacji przedszkolnej jest związane z rosnącą świadomością edukacyjną rodziców oraz zmniejszającą się liczbą bezrobotnych na lokalnym rynku pracy. Pobyt w przedszkolu dobrze rokuje na przyszłą edukację, wcześniejsze rozpoczęcie nauki ma wpływ na późniejsze wyniki egzaminacyjne, a także na lepszą socjalizację dzieci.

¹³ https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Radzilow#edukacja-i-szkolnictwo

Tabela 5: Edukacja na terenie gminy

Wyszczególnienie	2018/2019	2020/2021	2022/2023
Ilość uczniów SP na terenie gminy, w tym:	429	454	439
Zespół Szkolno-Przedszkolny w Radziłowie	255	281	311
Szkoła Podstawowa w Słuczu	74	61	50
Szkoła Podstawowa w Klimaszewnicy	57	80	78
Szkoła Podstawowa w Kramarzewie	43	32	Zamknięta
Liczba uczniów z orzeczeniami i z niepełnosprawnością w szkołach	21	20	27
% uczniów dojeżdżających	48%	47%	53%
Liczba uczniów dowożonych do szkoły specjalnej w Grajewie	12	13	12
Ilość uczniów oddziałów przedszkolnych, w tym:	53	98	93
Przedszkole w Radziłowie	43	82	80
Przedszkole w Słuczu	8	16	13

Dane: Raport o stanie gminy Radziłów z lat 2019-2023

Szkoły posiadają wyposażone sale lekcyjne, w tym pracownie komputerowe, salę do nauki języków obcych, biblioteki szkolne. Rozwoju i modernizacji wymaga infrastruktura edukacyjna: potrzeba tworzenie nowoczesnych pracowni komputerowych i laboratoriów, zwiększenie dostępności do infrastruktury sportowej i rekreacyjnej.

Przy szkołach działają świetlice szkolne dla dzieci i młodzieży, zapewniając opiekę dzieciom rodziców pracujących i dojeżdżających. Korzystało z nich w roku szkolnym 2022/2023 – 145 dzieci z Zespołu Szkolno- Przedszkolnego w Radziłowie.

W latach 2019-2023 gmina nie oferowała rodzicom możliwości oddania pod fachową opiekę dzieci w wieku poniżej 3 lat.

Gmina Radziłów realizuje obowiązek bezpłatnego dowozu dzieci do szkół oraz zapewnienia im opieki poprzez zorganizowany transport Podlaskiej Komunikacji Samochodowej NOVA Spółka Akcyjna z siedzibą w Białymstoku oddział w Łomży oraz Zakład Komunalny w Radziłowie.

W roku szkolnym 2022/2023 - **53%** wszystkich uczniów w gminie dojeżdżało do szkoły. 12 dzieci z niepełnosprawnościami miało zapewniony transport do Szkoły Specjalnej w Grajewie.

Gmina Radziłów przyznaje stypendia w każdym roku szkolnym. Otrzymywało je 223 uczniów w roku szkolnym 2018/2019, 166 uczniów w roku szkolnym 2020/2021, zaś w roku

szkolnym 2022/2023 r. wypłacono stypendium szkolne dla 150 uczniów. Do wypłaty stypendium zastosowano podział 80% środków dotacji PUW Białostok oraz 20% środków własnych gminy.

Wszystkie dzieci miały zapewniony ciepły posiłek. W latach 2019 - 2023 realizowano też pomoc materialną o charakterze socjalnym w postaci posiłków średnio dla 270-277 dzieci¹⁴ (w ramach Wieloletniego programu Posiłek w szkole i w domu).

W placówkach szkolnych dzieci i młodzież uczestniczyły w latach 2019-2023 **w zajęciach dodatkowych** w ramach kół zainteresowań: przedmiotowych, artystycznych, informatycznych i innych. Odbywały się **zajęcia sportowe, malarskie, plastyczne, filmowe, teatralne, językowe, z robotyki, zajęcia Laboratorium Przyszłości**. Niezbędne jest wprowadzenie innowacyjnych programów edukacyjnych, takich jak STEM (nauka, technologia, inżynieria, matematyka) oraz współpraca z uczelniami wyższymi oraz instytutami badawczymi.

Obok podstawowych zadań edukacyjnych szkoły wypełniały też funkcje opiekuńcze oraz zapewniały aktywność fizyczną i rekreację. Ponadto:

- realizowały programy profilaktyczne (warsztaty dla uczniów, konkursy, wystawy prac, inscenizacje),
- prowadziły pedagogizację rodziców, wspomaganie rodziców na zebraniach z wychowawcami, wywiadówki profilaktyczne – Centrum Profilaktyki „Ekspert”,
- uczestniczyły w zawodach sportowych na szczeblu wojewódzkim i powiatowym,
- aktywnie brały udział w konkursach przedmiotowych i artystycznych,
- prowadziły współpracę z: Filharmonią Białostocką, Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną w Grajewie, Strażą Pożarną, Policją,
- prowadziły współpracę ze środowiskiem organizując festyny,
- organizowały wycieczki, wyjazdy na basen, na lodowisko, do teatru, do kina.

Dla dzieci wymagających pomocy w gminnych szkołach i przedszkolach organizowane są zajęcia specjalistyczne. Stanowią one konkretną formę pomocy psychologiczno—pedagogicznej, udzielaną uczniom odpowiednio do dokonanego rozpoznania ich potrzeb i możliwości rozwojowych oraz edukacyjnych.

W związku ze wzrastającą liczbą dzieci wymagających wsparcia specjalistycznego potrzeba zapewnienia dostępu do terapii i specjalistycznych zajęć, np. sal integracji sensorycznej.

W zespole Szkolno-Przedszkolnym w Radziłowie wsparcie w roku 2022/2023 dla 166 dzieci świadczyło 5 specjalistów - logopeda, pedagog, pedagog specjalny, doradca zawodowy, terapeuta pedagogiczny. W szkole Podstawowej w Słuczu wsparcie świadczyło 3 specjalistów: pedagog specjalny, psycholog i logopeda.

¹⁴ Ocena Zasobów Pomocy Społecznej, GOPS w Radziłowie 2019-2023

Po dokonaniu diagnozy i rozeznaniu potrzeb uczniów, placówki edukacyjne organizowały zajęcia mające na celu zwiększenie szans edukacyjnych uczniów zdolnych i mających problemy: wyrównawcze, logopedyczne, indywidualne rozwijające kompetencje emocjonalne.

Nauczyciele kształtowali wśród młodzieży postawy obywatelskie, charytatywne i propagowali ideę wolontariatu między innymi poprzez:

- Kluby wolontariatu,
- Kampanię „I Ty możesz zostać Świętym Mikołajem”,
- Zbiórkę „Bożonarodzeniowy dar serca”,
- Jałmużnę Wielkopostną „Nadszedł Czas Miłosierdzia” – akcja Caritas,
- Program „Dla pokoju łączymy się z Ukrainą”,
- Ogólnopolską akcję „Sprzątamy dla Polski”,
- Organizację debat i warsztatów na temat praw człowieka i demokracji,
- szkolny budżet uczniowski.

W celu udostępniania usług pomocowych w szkołach nauczyciele podnoszą swoje kwalifikacje w ramach studiów podyplomowych i certyfikowanych szkoleń.

W placówkach funkcjonowały Rady Rodziców, organizowano warsztaty edukacyjne i spotkania dla rodziców, indywidualne konsultacje rodziców z wychowawcami, nauczycielami przedmiotów, specjalistami, „Dni otwarte”, spotkania zespołów nauczycieli i specjalistów z udziałem rodziców uczniów z orzeczeniem o potrzebie kształcenia specjalnego.

W ramach realizacji Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii prowadzona była profilaktyka uzależnień oraz promocja zdrowego stylu życia, a w ramach Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie zajęcia z zakresu bezpieczeństwa, cyberbezpieczeństwa.

Kultura

Instytucją, która realizuje zadania własne gminy w dziedzinie prowadzenia działalności kulturalnej jest **Biblioteka Samorządowa w Radziłowie**.

Biblioteka stara się być miejscem, odwiedzanym przez czytelników młodszych i starszych, zapewniając miejsce do czytania, korzystanie z materiałów. Dostęp do Biblioteki jest przystosowany jest dla czytelnika niepełnosprawnego. Biblioteka dysponuje wystarczającą, na potrzeby własne, powierzchnią użytkową.

Biblioteka stale uzupełnia księgozbiór. W latach 2019-2023 Biblioteka zrealizowała dodatkowe działania w ramach NARODOWEGO PROGRAMU ROZWOJU CZYTELNICTWA na zakup nowości wydawniczych do bibliotek publicznych. Większość zakupionych książek stanowiła literatura piękna dla dzieci i dorosłych. Biblioteka pozyskała również dary wydawnicze.

Księgozbiór biblioteczny w 2023 r. wynosił 18664 woluminów. W przeliczeniu na 1 mieszkańca łączna liczba woluminów wynosiła 4 woluminy. Zbiorów audiowizualnych biblioteka nie posiadała. W 2023 r. zarejestrowano 211 czytelników. W ciągu roku z usług biblioteki skorzystało 2039 mieszkańców, którzy skorzystali łącznie z 2442 woluminów.

W Bibliotece użytkowano 11 komputerów, z dostępem do szerokopasmowego Internetu. Biblioteka zapewniła korzystanie z katalogów online oraz możliwości internetowego składania zamówień.

Rokrocznie Biblioteka Samorządowa organizowała:

- 1) działania promujące czytelnictwo z okazji Tygodnia Biblioteka,
- 2) projekt „Czytamy z sercem”,
- 3) zajęcia plastyczno – kreatywne,
- 4) imprezy plenerowe- Dzień Dziecka, Pożegnanie lata,
- 5) projekt „Mała Książka Wielki Człowiek”,
- 6) wycieczki.

Tabela 6: Statystyka Biblioteki Samorządowej

Wyszczególnienie	Liczba czytelników	Liczba wypożyczeń	Liczb woluminów
2019	236	3 723	19 531
2020	203	2 583	18 437
2021	204	2 686	18 378
2022	193	2 567	18 493
2023	211	2 442	18 644

Dane: Opracowanie własne, <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/dane/teryt/tablica>

Według danych w gminie Radziłów działały 4 kluby sportowe (włącznie z klubami wyznaniowymi i UKS) zrzeszające 76 członków. Aktywne były 4 sekcje sportowe. Zajęcia sportowe prowadzone były przez trenera (1), instruktora sportowego (1) oraz inne osoby (2).¹⁵

- Uczniowski Klub Sportowy "TOP",
- Uczniowski Klub Sportowy "Kramczyk",
- Wiejski Ludowy Klub Sportowy "Znicz".
- Akademia Małego Piłkarza".

¹⁵ https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Radzilow#biblioteki-publiczne

Turystyka

Znaczną część obszaru gminy Radziłów zajmuje Biebrzański Park Narodowy oraz jego otulina z licznymi gatunkami roślin i zwierząt, w tym rzadkich i chronionych.

Dla turystów, dostępny jest samochodowy szlak turystyczny "Biebrzańska pętla", o długości około 110 km. Na szlaku znajdują się liczne wieże widokowe, skąd można podziwiać niezwykle krajobrazy biebrzańskich bagien. Oprócz tego przez obszar gminy przebiega także trasa żółtego szlaku pieszego o długości 64,3 km prowadząca przez takie miejscowości jak Wizna, Burzyn, Mścichy, Biały Grąd, Klimaszewnica, Sośnia, Wólka Piaseczna i Goniądz.

Na terenie gminy Radziłów znajduje się także wiele obiektów o wartości kulturowej, takich jak Kościół św. Anny w Radziłowie z dwoma późnogotyckimi rzeźbami mazowieckimi z XV wieku, plebania z lat 1881-1883 w Radziłowie, zespół dworsko-pałacowy w Słuczu z XIX wieku czy charakterystyczne przydrożne kapliczki. Dodatkowo w krajobrazie gminy można spotkać fragmenty grobli szwedzkiej w Sośni, barokowy kościół drewniany z 1739 roku w Kramarzewie czy młyn wodny w Karwowie. Wszystkie te obiekty stanowią cenną pamiątkę z przeszłości regionu i są wartym zobaczenia miejscem dla turystów.

Inne atrakcje turystyczne gminy Radziłów:

- Kotlina Biebrzańska;
- Zabytki architektury sakralnej i świeckiej m.in. w Radziłowie, Słuczu, Kramarzewie;
- Europejska trasa rowerowa Euro Velo R11 Europa Wschodnia (Grecja – Norwegia);
- Lokalny szlak rowerowy (19,7 km) biorący swój początek w miejscowości Łoje-Gręzko i przebiegający przez: Łoje-Awissa – Czachy – Karwowo – Borawskie Awissa – Konopki-Awissa; – Kramarzewo – Dziewięcin – Rydzewo-Pieniążek – Rydzewo Szlacheckie;
- Szlak rowerowy Karwowo – Radziłów (1,1 km);
- Szlak kajakowy rzeką Wissą: Wąsosz – Bukowo – Rydzewo-Pieniążek – Dziewięcin;
- Karwowo – Czachy – Łoje-Awissa – Brzostowo;
- Szlak kajakowy rzeką Biebrzą.

Zarejestrowano 3 miejsca agroturystyczne w Klimaszewnicy, Białym Grądzie i pole biwakowe w Mścichach.

Tendencje i prognozy zmian w obszarze edukacji, kultury i turystyki:

- W latach 2019 - 2023 nastąpił 40% wzrost liczby uczniów w przedszkolach na terenie gminy, Liczba uczniów szkół ponadpodstawowych jest na podobnym poziomie.
- Gmina zapewnia wsparcie socjalne (34% dzieci), w dowozach do szkół (53% dzieci) oraz posiłki dla 63% dzieci. Wspiera podmiot niepubliczny w realizacji edukacji w Klimaszewnicy.
- Konieczne jest wprowadzenie innowacyjnych programów edukacyjnych, takich jak STEM

(nauka, technologia, inżynieria, matematyka), współpraca z uczelniami wyższymi oraz instytutami badawczymi. Ważna jest integracja technologii informacyjno-komunikacyjnych w procesie nauczania.

- Ważne jest utrzymanie i rozwój zajęć pozalekcyjnych, usług prowadzonych przez placówki edukacyjne, gdyż gwarantuje to wyrównywanie szans rozwojowych oraz aktywny sposób spędzania czasu, alternatywny wobec cyfrowych wzorców.
- Należy nadal wspierać szkoły i przedszkola w rozwoju i modernizacji infrastruktury, w tym doposażeniu sal, tworzeniu nowoczesnych pracowni komputerowych i laboratoriów, zwiększenie dostępności do infrastruktury sportowej i rekreacyjnej.
- Z obserwacji pedagogicznej i osiągnięć edukacyjnych uczniów zauważalny jest wzrost liczby uczniów z dysfunkcjami, niepełnosprawnościami (1/3 dzieci wymaga wsparcia specjalistów szkolnych i pozaszkolnych). Kadra wskazuje na konieczność zapewnienia dostępu do terapii i specjalistycznych zajęć, np. sal integracji sensorycznej, szkoleń dla nauczycieli w zakresie pracy z uczniami ze specjalnymi potrzebami.
- Wśród niezbędnych usług dla dzieci, młodzieży i rodzin placówki edukacyjne wskazują:
 - a) wspieranie działań na rzecz zdrowia psychicznego uczniów,
 - b) programy edukacyjne z zakresu edukacji obywatelskiej,
 - c) promowanie wolontariatu i zaangażowania społecznego wśród uczniów,
 - d) organizowanie debat i warsztatów na temat praw człowieka i demokracji,
 - e) kontynuowanie prac związanych z szkolnym budżetem uczniowskim.
- Konieczne jest organizowanie działań promujących postawy prozdrowotne, akceptację i tolerancję oraz kontynuowanie programów skierowanych na bezpieczeństwo fizyczne i psychiczne uczniów, w tym w Internecie w celu minimalizacji zachowań przemocy i agresji.
- Warto kontynuować i wspierać edukację permanentną, programy umożliwiające dorosłym podnoszenie kwalifikacji i umiejętności.
- Poziom dostępności infrastruktury, aktywności instytucji kultury i sportu na przestrzeni lat 2019-2023 znacznie się rozwinął, wyremontowano miejsca spotkań- świetlice, place zabaw.
- Pozyskiwano środki na inwestycje w obszarze kultury i aktywności mieszkańców, realizowano szereg działań programu rewitalizacji.
- Samorząd gminy Radziłów dostrzega wyraźną potrzebę wydarzeń kulturalnych i sportowych, na których mieszkańcy mogliby zrelaksować się i odetchnąć, stąd projektowane prowadzenie ośrodka kultury i rekreacji Aktywny Radziłów.
- Główne potrzeby w dziedzinie kultury i sportu wiążą się z finansowaniem działań kulturalnych -zajęcia, warsztaty, imprezy kulturalne, sportowe i turystyczne.
- Oferta kulturalna, sportowa i turystyczna powinna być stale wzbogacana, żeby zainteresowała i dotarła do jak najszerszego grona odbiorców- mieszkańców i turystów.

- Należy kontynuować prowadzenie elektronicznego dostępu do Biblioteki (dostęp do konta bibliotecznego za pośrednictwem Internetu, przeszukiwanie zawartości katalogów wszystkich bibliotek jednocześnie, elektroniczną obsługę wypożyczeń, docieranie z ebookami i ofertą kultury do różnych grup wiekowych, w tym seniorów i osób zależnych, ich opiekunów)
- Obszar gminy jest cenny krajobrazowo i turystycznie, warto podejmować w nim inwestycje oraz rozwijać usługi.

4.PROMOCJA I OCHRONA ZDROWIA

W zakresie ochrony zdrowia mieszkańcy gminy Radziłów w latach 2019-2023 korzystali z infrastruktury i usług oferowanych na poziomie lokalnym (przez **Gminny Ośrodek Zdrowia w Radziłowie**) i powiatowym (przez poradnie specjalistyczne w Grajewie, **ZPOZ w Grajewie, Szpital Ogólny w Grajewie oraz Centrum Zdrowia Psychicznego przy Szpitalu Ogólnym**).

Gminny Ośrodek Zdrowia w Radziłowie jest jednostką organizacyjną Zakładu Podstawowej Opieki Zdrowotnej w Grajewie. W roku 2023 udzielał świadczeń zdrowotnych z zakresu:

- podstawowej opieki zdrowotnej 1 lekarza, 2 pielęgniarek i 1 położnej,
- ambulatoryjnej specjalistycznej opieki zdrowotnej z zakresu ginekologii i położnictwa,
- profilaktyki i promocji zdrowia.

W zakresie podstawowej opieki zdrowotnej w roku 2023 objęto 2754 pacjentów.

Pacjenci z terenu Klimaszewnicy przyjmowani byli w WOZ w Białaszewie, który był filią GOZ Radziłów. W ośrodku zatrudniony był jeden lekarz specjalista medycyny rodzinnej. W razie nagłego pogorszenia stanu zdrowia pacjentów przyjmują lekarze z przychodni w Szczuczynie i Grajewie.

W godzinach nocnych oraz w dni wolne, niedziele i święta lekarską i pielęgniarską opiekę ambulatoryjną i wyjazdową realizuje Szpital Ogólny w Grajewie.

Świadczenia odbywają się zgodnie z kompetencjami lekarza, pielęgniarki, położnej POZ przewidzianymi w zawartej umowie z NFZ oraz świadczeniami gwarantowanymi z zakresu POZ oraz innymi aktami prawnymi, związanymi z wykonywaniem zawodu lekarza, pielęgniarki i położnej.

Wszystkie dzieci i młodzież ucząca się w szkołach na terenie gminy była objęta opieką pielęgniarki szkolnej. Pielęgniarka realizowała świadczenia zlecane przez lekarza POZ, a w szczególności: szczepienia ochronne wg kalendarza szczepień, testy przesiewowe, iniekcje i zabiegi pielęgnacyjne, diagnostyczne, lecznicze oraz świadczenia z zakresu edukacji i promocji

zdrowia. Dzieci ze szkół podstawowych, których rodzice wyrazili zgodę, zostały objęte Programem Profilaktyki Próchnicy.

Tabela 7: Zestawienie ilości przyjętych pacjentów

Wyszczególnienie	2019	2021	2023
Ogółem porad, w tym:	11437	6183	6183
porady dla dzieci do 18 rż.	1924	766	994
porady dla osób po 65rż.	4490	4514	2333
wizyty domowe	211	81	71
teleporady	0	1919	57
wizyty patronażowe	22	8	9
badania profilaktyczne oraz szczepienia dzieci	378	185	219

Dane: ZPOZ w Grajewie, dane własne

Na rzecz mieszkańców gminy świadczone:

- usługi lecznicze, praktyczne i diagnostyczne,
- teleporadnictwo i konsultacje,
- prowadzono edukację zdrowotną promującą zdrowy styl życia, aktywność fizyczną,
- profilaktykę onkologiczną,
- profilaktykę cukrzycy,
- profilaktykę wad postawy i wady wzroku u dzieci,
- profilaktykę chorób zakaźnych,
- opiekę zdrowotną w chorobach przewlekłych, uzależnieniach,
- opiekę nad pacjentem w podeszłym wieku,
- odwiedziny patronażowe u dzieci do 1 r.ż., u dzieci od 1 roku życia.

Podstawowa, publiczna opieka zdrowotna dla mieszkańców powiatu grajewskiego, w tym gminy Radziłów zabezpieczona jest przez **Szpital Ogólny w Grajewie**. Jest to placówka w ramach, której funkcjonuje 17 poradni specjalistycznych, w tym: Poradnia Alergologiczna, Poradnia Chirurgii Dziecięcej i Ogólnej, Poradnia Chorób Zakaźnych, Dermatologiczna i Diabetologiczna, Poradnia Endokrynologiczna, Poradnia Reumatologiczna, Poradnia Neurologiczna, Poradnia nocnej i świątecznej opieki zdrowotnej, Poradnia Okulistyczna, Poradnia Ortopedyczna, Poradnia Otolaryngologiczna, Poradnia Pediatria, Poradnia Preluksacyjna, Poradnia Rehabilitacyjna.

Wśród potrzeb obszaru zdrowia w gminie Radziłów wymieniane są przez placówki medyczne:

- trudności z dostępem do specjalistów oraz na rehabilitację,

- samotność osób starszych, choroby uniemożliwiające sprawne funkcjonowanie w społeczeństwie, potrzeba usług opieki długoterminowej oraz konieczny rozwój programów rehabilitacyjnych dla osób starszych, które pomogą utrzymać ich sprawność fizyczną i zapobiec izolacji społecznej,
- wzrastający wskaźnik chorób układu krążenia, układu oddechowego i nowotworów wyznaczający niezbędność programów promocji zdrowia i profilaktyki, skupiające się na edukacji zdrowotnej i profilaktyce chorób przewlekłych,
- cykliczne akcje profilaktyczne.

W związku z rozprzestrzenianiem się wirusa Sars-Cov-2 w latach 2020-2021 pojawiły się nowe wyzwania dotyczące wykrywania, leczenia oraz przeprowadzania szczepień ochronnych.

Na terenie gminy funkcjonowały: 1 gabinet stomatologiczny, 1 apteka i 1 punkt apteczny, zapewniające mieszkańcom dostęp do leków, środków i artykułów medycznych.

W 2023 roku 42,0% zgonów w gminie Radziłów spowodowanych było chorobami układu krążenia, przyczyną 23,4% zgonów w gminie Radziłów były nowotwory, a 6,1% zgonów spowodowanych było chorobami układu oddechowego. Na 1000 ludności gminy Radziłów przypada 15.03 zgonów. **Jest to znacznie więcej od wartości średniej dla województwa podlaskiego oraz znacznie więcej od wartości średniej dla kraju¹⁶.**

Obok chorób fizycznych niezwykle istotnym obszarem są choroby psychiczne i postępujący **kryzys zdrowia psychicznego**, szczególnie dotkliwy wśród osób młodych. Nadmierne, szkodliwe używanie Internetu, uzależnienie od alkoholu i narkotyków powodują szkody we wszystkich sferach życia człowieka, mając istotny wpływ na ogólny stan zdrowia, zdolność do konkurencji na coraz bardziej wymagającym rynku pracy oraz relacje rodzinne i międzyludzkie.

Uzupełnieniem działań dla osób w kryzysie zdrowia psychicznego jest **Centrum Zdrowia Psychicznego**. W ramach CZP działa:

- punkt zgłoszeniowo-koordynacyjny
- Oddział psychiatryczny całodobowy.
- Oddział Dzienny,
- Zespół Leczenia Środowiskowego,
- Poradnia Zdrowia Psychicznego

Centrum udziela świadczeń opieki zdrowotnej w warunkach stacjonarnych (psychiatrycznych oraz w miejscu udzielania pomocy doraźnej), dziennych psychiatrycznych oraz ambulatoryjnych (psychiatrycznych i leczenia środowiskowego). Są to:

- świadczenia terapeutyczne,
- programy terapeutyczne,

¹⁶ https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Radzilow#dane-demograficzne

- niezbędne badania diagnostyczne,
- konsultacje specjalistyczne,
- leki i wyroby medyczne, w tym wyroby medyczne będące przedmiotami ortopedycznymi,
- zakwaterowanie (oddział psychiatryczny) oraz wyżywienie,
- działania edukacyjno-konsultacyjne dla rodzin,
- pracę w oddziale dziennym z wyżywieniem (jeden posiłek w dniu udzielania świadczeń opieki zdrowotnej) oraz działaniami edukacyjno-konsultacyjnymi dla rodzin.

Personel Centrum stanowią: lekarze psychiatry, psychologzy, terapeuta zajęciowy, pracownik socjalny, pielęgniarki i sanitariusze.

W ramach Centrum działa **Poradnia Zdrowia Psychicznego** w zakresie diagnozy psychiatrycznej i psychologicznej, leczenia oraz terapii zaburzeń psychicznych. Wykwalifikowana kadra Poradni udziela pomocy dorosłym osobom w sytuacjach kryzysowych, zmagającym się m. in. z trudnościami, emocjonalnymi, skutkami przewlekłego stresu, zaburzeniami lękowymi, nastroju, odżywiania, snu jak oraz w wielu innych problemach. W ramach PZP kontynuowane są również wizyty domowe przez **Zespół Leczenia Środowiskowego**.

Z danych ogólnopolskich wynika, że wraz z wiekiem rośnie częstotliwość sięgania po alkohol, narkotyki, zacierają się różnice między piciem uczniów ostatnich klas szkoły podstawowej (dziewcząt i chłopców). Wzrost konsumpcji dotyczy głównie dziewcząt z klas VII i VIII, co jest negatywnym zjawiskiem, ma to jednakże uzasadnienie w ogólnej tendencji zwiększenia konsumpcji alkoholu przez kobiety. Wyniki ogólnoeuropejskiego badania¹⁷ **prowadzonego na 15 latach w szkołach pokazują, że do picia napojów alkoholowych przyznaje się ponad 87,3% uczniów.**

Poradnia psychologiczna przy Szpitalu Ogólnym w Grajewie dla dzieci i młodzieży zapewnia wsparcie psychologiczne i psychoterapeutyczne w kryzysach zdrowia psychicznego wśród młodych pacjentów. Młodzież może też korzystać ze wsparcia Poradni Psychologiczno-Pedagogicznych oraz gabinetów prywatnych.

Napoje alkoholowe to najpowszechniej używana substancja psychoaktywna przez młodzież, podobnie jak ma to miejsce w świecie dorosłych. **Rozpowszechnienie picia wykazuje jednak trend spadkowy.** Badani w coraz większych odsetkach oceniają picie alkoholu jako zachowanie ryzykowne. Mimo tendencji spadkowej wskaźników picia alkoholu, rozpowszechnieniu picia w tej grupie daleko jeszcze do spełnienia postulatów abstynencyjnego paradygmatu profilaktyki adresowanej do niepełnoletnich.

Przetwory konopi to najczęściej spotykany narkotyk we wzorach używania substancji psychoaktywnych przez młodzież. **Nastąpił spadek rozpowszechnienia używania, zmniejszyły się**

¹⁷ "Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną." Raport, prezentacja oraz informacja prasowa z ogólnopolskich badań ankietowych, Europejski program badań ankietowych w szkołach ESPAD. Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii, Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Instytut Psychiatrii i Neurologii

odsetki badanych, którzy mają wśród przyjaciół osoby używające oraz pojawiły się sygnały spadku dostępności. Jednak przynajmniej dwa wskaźniki mogą budzić niepokój. Po pierwsze obserwujemy długotrwały trend spadkowy przekonań o ryzyku związanym z paleniem marihuany lub haszyszu, a po drugie nadal utrzymuje się przewaga oczekiwań pozytywnych konsekwencji używania nad antycypacjami konsekwencji negatywnych.

Analiza trendów rozpowszechnienia używania nowych substancji psychoaktywnych, czyli tzw. **”dopalaczy” ma tendencje spadkowe**, w tym zakresie towarzyszy wzrost przekonań o ryzyku związanym z używaniem tych substancji, nie tylko w sposób regularny, ale także na poziomie eksperymentowania.

Raport „Problematyczne używanie Internetu przez młodzież” wskazuje, że wśród polskich nastolatków w wieku 12–17 lat problematyczne używanie Internetu (**PUI**) **występuje u 11,9% ogółu młodzieży**. Problematyczni użytkownicy Internetu to częściej dziewczęta niż chłopcy oraz starsze nastolatki (w wieku 15–17 lat) niż młodsze (w wieku 12–14 lat). Niemal co trzeci badany widział w sieci sceny okrucieństwa i przemocy, a co czwarty – treści dotyczące sposobów samookaleczania się, materiały pornograficzne oraz zachęcające do obrażania innych lub dyskryminujące.

Czynniki ryzyka PUI to: odczuwanie silnego stresu szkolnego, doświadczanie przemocy rówieśniczej, w szczególności wielu jej form, negatywny stosunek do szkoły oraz wiek.

Do czynników ochronnych należą: wsparcie ze strony rodziny, rówieśników i nauczycieli, prowadzenie przez rodziców rozmów z dzieckiem na temat bezpieczeństwa w Internecie, zainteresowanie rodzica aktywnością dziecka online oraz regularne poświęcanie przez dziecko czasu na hobby niezwiązane z Internetem.

Praca z młodzieżą winna uwzględniać strategie profilaktyczne: przekonań normatywnych, osobistych postanowień, wartości, wiedzy o konsekwencjach, z rozszerzeniem o strategie odpierania presji, alternatyw, umiejętność szukania pomocy, radzenia sobie ze stresem. Oddziaływania prewencyjne mają wyposażać młodzież w umiejętność radzenia sobie w trudnych życiowo sytuacjach, zagrażających życiu, zdrowiu.

W ramach **Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii każdego roku w gminie Radziłów realizowano** zadania profilaktyczne ze szczególnym uwzględnieniem młodzieży szkolnej. Program ten finansowany jest z budżetu gminy, ze środków pochodzących z wpłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych. W ramach realizacji programu realizowano warsztaty profilaktyczne i zajęcia terapeutyczne.

Dla dorosłych prowadzono poradnictwo w Grajewskim Klubie „Zdrowie i trzeźwość” świadczone przez specjalistów terapii uzależnień.

Osoby mające trudność z zachowaniem trzeźwości mogły również bezpłatnie korzystać z konsultacji z terapeutą w **Stowarzyszeniu Abstynentów**.

Na terenie gminy funkcjonowała **Gminna Komisja Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych**. W roku 2023 dokonała ona analizy 16 wniosków o leczenie, przeprowadziła 25 rozmów z osobami nadużywającymi alkoholu i z członkami ich rodzin.

Tabela 8: Pomoc osobom zagrożonym uzależnieniem i uzależnionym

Informacja	2019	2021	2023
Liczba nowych wniosków, które wpłynęły do GKRPA	20	22	16
Liczba przeprowadzonych rozmów motywacyjnych do poddania się leczeniu odwykowemu	27	35	25
Liczba osób korzystających z pomocy terapeutycznej	1	1	2
Realizowane usługi na rzecz mieszkańców (dzieci, młodzież, osoby dorosłe, rodziny) – poradnictwo, konsultacje, terapie itp.	warsztaty profilaktyczne – 170 osób	warsztaty profilaktyczne – 308 osób	zajęcia terapeutyczne – 16 osób warsztaty profilaktyczne – 494 osoby
Prowadzone miejsca, punkty pomocy/poradnictwa specjalistycznego w gminie/powiecie, z których mogą korzystać mieszkańcy gminy oraz specjaliści w tych miejscach	-	-	Grajewski Klub „Zdrowie i trzeźwość”

Dane: GKPiRPA w Radziłowie

- Priorytetem Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Radziłowie jest:
- ograniczanie zdrowotnych i społecznych skutków wynikających z uzależnienia od alkoholu, narkotyków i innych substancji psychoaktywnych, a także uzależnień behawioralnych poprzez podnoszenie poziomu wiedzy i świadomości mieszkańców gminy Radziłów oraz prowadzenie działań profilaktycznych i terapeutycznych,
 - dofinansowanie alternatywnych form spędzania wolnego czasu dla dzieci i młodzieży w ramach profilaktyki uzależnień,
 - organizowanie i wspieranie lokalnych imprez profilaktycznych, przeglądów, wydarzeń o charakterze prozdrowotnym i rekreacyjno – sportowym.

W celu realizacji usług na rzecz osób i rodzin z problemem uzależnienia samorząd gminy współpracował z Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej, Komendą Powiatową Policji,

Prokuraturą, Sądem Rejonowym Wydziałem Rodzinnym i Nieletnich, kuratorami sądowymi, parafiami wyznaniowymi.

Tendencje i prognozy zmian obszaru zdrowia

- Dostępność do podstawowej opieki medycznej na terenie gminy Radziłów i powiatu grajewskiego jest wystarczająca. Konieczne jest wdrażanie cyklicznych akcji profilaktycznych: typu Mammobus, badań spirometrycznych, kardiologicznych, diabetologicznych, densytometrycznych tworzenie punktów profilaktycznych (pomiar ciśnienia tętniczego, glikemii, BMI. itp.) . To mogłoby pomóc w zwiększeniu dostępności do opieki zdrowotnej dla seniorów i osób mających trudności samodzielnym przemieszczaniem.
- Istotnym problemem w obszarze usług medycznych jest ograniczony dostęp do specjalistów, co powoduje długie kolejki osób oczekujących na wizyty do poszczególnych specjalistów i badań obrazowych, w tym tomografii i badań rezonansem magnetycznym. Długość oczekiwania na porady wpływa na poszukiwanie przez pacjentów opieki specjalistycznej niefinansowanej przez NFZ.
- Jednym z procesów istotnie wpływających na system ochrony zdrowia jest starzenie się społeczeństwa, które obserwowane jest również w demografii gminy Radziłów. Wzrastający odsetek populacji gminy przekraczającej wiek 60 lat determinuje w przyszłości wzrost problemów dotyczących chorób i potrzeb wieku podeszłego. Stąd też należy zadbać o profilaktykę, utrzymać i rozwijać miejsca do aktywnego spędzania czasu rodzin i seniorów, rozwijać programy rehabilitacyjne dla osób starszych, które pomogą utrzymać ich sprawność fizyczną i zapobiec izolacji społecznej.
- Niezbędna jest współpraca pracowników GOPS i pielęgniarce środowiskowo- rodzinnej POZ w zidentyfikowaniu osób po 65 rż, które mieszkają samotnie i potrzebują pomocy i opieki w podstawowych czynnościach życia codziennego i wsparcie w ramach usługi sąsiedzkiej .
- Wzrost chorób jest zdeterminowany stylem życia: niską aktywnością fizyczną dzieci, młodzieży i dorosłych, niską edukacją o zdrowym trybie życia (właściwe odżywianie, dieta, ruch, profilaktyka). Należy przewidzieć szereg działań edukacyjnych, aktywności sportowej i ruchowej mieszkańców gminy, warsztatów z zakresu profilaktyki chorób cywilizacyjnych.
- Programy, warsztaty i oddziaływania kierowane do młodzieży powinny być traktowane jako jeden z elementów szerszych oddziaływań środowiskowych. Konieczne jest prowadzenie programów rekomendowanych przez PARPA, KB ds. Narkomanii, zwiększanie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych, współuzależnionych.
- Wskazane jest kontynuowanie pomocy we współpracy samorządu, GKPiRPA i innych podmiotów, ukierunkowanej na terapię, pomoc i wsparcie osobom uzależnionym oraz ich rodzinom.

5. BEZPIECZEŃSTWO W GMINIE

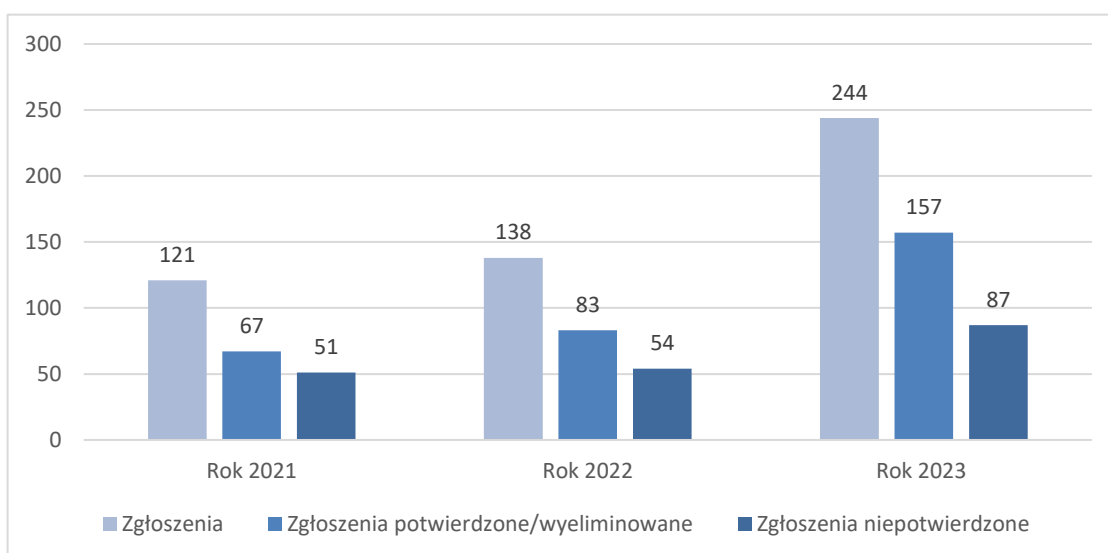
Brak bezpieczeństwa wywołuje niepokój i poczucie zagrożenia. Na terenie każdej gminy są miejsca, które wymagają wzmożonej interwencji służb.

Gminę Radziłów w latach 2019-2023 obsługiwał dzielnicowy Posterunku Policji w Szczuczynie w strukturze **Komendy Powiatowej Policji w Grajewie**, wypełniający zadania:

- organizowania służby patrolowej w rejonach i miejscach zagrożonych, rejonach służbowych, prowadzenia rozpoznania osobowego, terenowego i posesyjnego,
- organizowanie przedsięwzięć i współdziałania z instytucjami, organizacjami i innymi podmiotami poza policyjnymi na rzecz zapobiegania zjawiskom patologicznym, w tym z GKP i RPA, szkołami, podmiotami w zakresie wspólnych działań kontrolnych,
- wzmożonych kontroli miejsc zagrożonych,
- działań profilaktycznych w zakresie własnych kompetencji i pomocy w organizacji spotkań z mieszkańcami, rozpoznawanie zagrożeń przestępczością,
- współdziałania z Wydziałem Prewencji, Kryminalnym, Ruchu Drogowego oraz pozostałymi komórkami Komendy Powiatowej Policji.

Policja, wychodząc naprzeciw potrzebom obywateli korzysta, z Krajowej Mapy Zagrożeń Bezpieczeństwa. Jest to interaktywne narzędzie komunikacji pomiędzy społeczeństwem a Policją.

Wykres 3: Zidentyfikowane zagrożenia w gminie Radziłów

Dane: Komenda Powiatowa Policji w Grajewie

Mieszkańcy Radziłowa korzystali z tego narzędzia i zgłaszali swoje uwagi dot. zagrożeń bezpieczeństwa przy jej pomocy. W latach 2021 - 2023 na terenie gminy Radziłów odnotowano w 2021 r. 121 zgłoszeń, w 2022 r. 138 zgłoszeń, a w 2023 roku 244 zgłoszenia. W 2021 r. 67 zgłoszeń

było potwierdzonych i wyeliminowanych, w 2022 r. 83 zgłoszeń było potwierdzonych i wyeliminowanych, w 2023 r. 157 zgłoszeń było potwierdzonych i wyeliminowanych.

Zgłoszenia potwierdzone na **Krajowej Mapie Zagrożeń Bezpieczeństwa** dotyczyły najczęściej **spożywania alkoholu w miejscach publicznych, przekraczania dozwolonej prędkości, grupowania się małoletnich, wałęsania się bezpańskich psów**. Zgodnie z opracowanym planem dzielnicowy jako priorytet realizował poprawę bezpieczeństwa na obszarze oraz w bezpośrednim otoczeniu Szkoły Podstawowej w Klimaszewnicy.

Przestępczość na terenie gminy Radziłów w 2019 wyniosła 28 czynów, w 2020 roku odnotowano 25 czynów, w 2021 roku odnotowano 19 czynów, w 2022 roku 33 przestępstwa i 39 przestępstw w 2023 roku. Wykrywalność przestępstw zmieniała się na przestrzeni pięciu lat, w 2019 roku wykryto 84,84% przestępstw, w 2020 roku wykryto 92,50 % przestępstw, w 2021 roku wykryto 67,86% przestępstw, w 2022 roku wykryto 89,19 % przestępstw, w 2023 roku wykryto 97,7% przestępstw.

Tabela nr 9: Przestępczość w gminie

Wyszczególnienie	2019	2020	2021	2022	2023
Przestępstwa wykryte	28	25	19	33	39
Przestępstwa stwierdzone	33	27	28	37	42
Wykrywalność ogólna	84,84	92,59	67,86	89,19	97,70
Kradzież (278 kk)	5	2	4	2	4
Kradzież z włamaniem (279 kk)	2	0	2	3	3
Zniszczenie mienia (288 kk)	0	1	2	2	1
Bójka, pobicie, uszczerbek na zdrowiu (157, 158 kk)	2	2	3	6	3
Prowadzenie pojazdu w stanie nietrzeźwości (178a kk)	7	10	6	9	10
Znęcanie się (przemoc) (207kk)	2	4	2	4	3
Z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii	1	2	1	0	2

Dane: Komenda Powiatowa Policji w Grajewie

Wg Banku Danych lokalnych GUS na każdych 1000 mieszkańców odnotowano 87,61 przestępstw. Jest to **wartość znacznie większa od wartości dla województwa podlaskiego oraz znacznie większa od średniej dla całej Polski**. Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw dla

wszystkich przestępstw ogółem w gminie Radziłów wynosi 97,70% i jest znacznie większy od wskaźnika wykrywalności dla województwa podlaskiego oraz znacznie większy od wskaźnika dla całej Polski¹⁸.

Na terenie gminy Radziłów w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa w ruchu drogowym podejmowano działania kontrole. W wyniku tych działań w 2019 roku ujawniono 9 nietrzeźwych kierujących (7 w stanie nietrzeźwości, 2 po użyciu), w 2020 roku ujawniono 10 nietrzeźwych kierujących, w 2021 roku 6 nietrzeźwych kierujących, w 2022 roku ujawniono 9 nietrzeźwych kierujących, w 2023 roku ujawniono 12 nietrzeźwych kierujących (10 w stanie nietrzeźwości, 2 po użyciu). Ponadto w 2019 roku odnotowano 1 wypadek i 11 kolizji, w 2020 roku odnotowano 10 kolizji (bez wypadków), w 2021 roku odnotowano 2 wypadki i 5 kolizji, w 2022 roku odnotowano 2 wypadki i 8 kolizji, w 2023 roku odnotowano 3 wypadki i 12 kolizji.

Tabela 10: Zagrożenia w ruchu drogowym

Wyszczególnienie	2019	2020	2021	2022	2023
Prowadzenie pojazdu w stanie nietrzeźwości (178a kk)	7	10	6	9	10
Prowadzenie pojazdu po użyciu	4	0	0	0	2
Wypadki	1	0	2	2	3
Ranni	1	0	2	1	3
Ze skutkiem śmiertelnym	0	0	0	1	0
Kolizje	11	10	5	8	12

Dane: Komenda Powiatowa Policji w Grajewie

Działania policji koncentrują się również na zapobieganiu przestępczości. Pożądane policyjne treści przekazywane są poszczególnym adresatom w ramach realizowanych programów prewencyjnych. Programy edukacyjne kierowane przede wszystkim były do dzieci przedszkolnych, młodzieży szkolnej oraz grona pedagogicznego, a także rodziców.

Podejmowano działania zmierzające do propagowania sposobów ograniczania i zapobiegania przestępczości oraz zjawiskom kryminogennym, w tym realizowano:

- działania „Nie Bądźmy Obojętni” — skierowane do osób narażonych na wychłodzenie organizmu lub zamarznięcie (nadużywających alkoholu, samotnych, nieporadnych życiowo),
- programy adresowane do seniorów — Świadomy Senior, Bezpieczny Senior,
- działania „Bezpieczne wakacje”,

¹⁸ https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Radzilow#poziom-przestepczosci

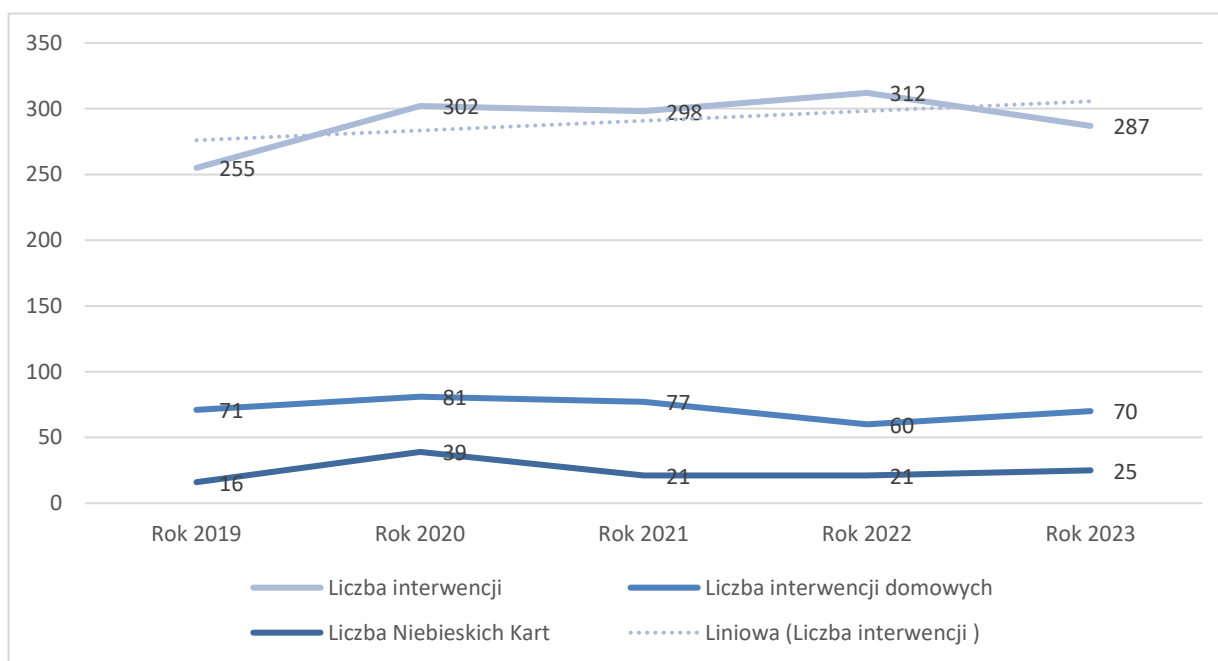
- działania „Bezpieczna droga do szkoły”.

Katalog programów w latach 2019-2023 był modyfikowany z uwzględnieniem działań lokalnych na bazie monitoringu ich realizacji i zmieniających się potrzeb.

Jedną z form zagrożenia bezpieczeństwa człowieka i rodziny jest przemoc. Działania wobec rodzin, osób doświadczających przemocy reguluje **Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie**. Realizatorem Programu był Zespół Interdyscyplinarny do spraw Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie działający przy Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Radziłowie.

Na terenie gminy Radziłów w latach 2019 – 2023 funkcjonariusze Komendy Powiatowej Policji w Grajewie odnotowali lekki wzrost interwencji ogółem. W 2023 roku odnotowano 287 interwencji, w 2022 roku 312 interwencji, w 2021 roku 298 interwencji, w 2020 roku 302 interwencje, w 2019 roku 255.

Wykres 4: Interwencje w gminie

Dane: Komenda Powiatowa Policji w Grajewie

W ramach współpracy z instytucjami oraz organizacjami działającymi na rzecz osób dotkniętych przemocą i sprawców przemocy prowadzono realizację procedury „Niebieskie Karty”.

W skład Zespołu Interdyscyplinarnego wchodził przedstawiciele:

- Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Radziłowie,
- Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Radziłowie,
- szkół podstawowych z terenu gminy,
- dzielnicowi Komendy Powiatowej Policji w Grajewie,

- służby zdrowia z terenu gminy,
- Sądu Rejonowego w Grajewie,
- stowarzyszeń i fundacji.

W ramach swojej działalności Zi:

- zapewniał kompleksową pomoc rodzinom i osobom dotkniętym zjawiskiem przemocy,
- kierował osoby, wobec których istniało podejrzenie, że są dotknięte przemocą w rodzinie i osoby, wobec których istniało podejrzenie, że są sprawcami do odpowiednich specjalistów,
- przyjmował zgłoszenia dotyczące przemocy i uruchamiał procedury mające na celu powstrzymanie przemocy,
- monitorował sytuacje w rodzinach, w których dochodziło do przemocy, a w szczególności uruchamiał współpracę między instytucjami pomocowymi,
- gromadził informacje na temat instytucji udzielających pomocy rodzinom.

Dodatkowo, w ramach współpracy z **Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Grajewie**, sprawcy przemocy, mogli skorzystać z prowadzonego programu korekcyjno-edukacyjnego. Do udziału w programie sprawcy mogli zgłosić się dobrowolnie, zostać skierowani przez policję lub postanowieniem Sądu.

Instytucjami na terenie gminy działającymi w obszarze bezpieczeństwa, zapewniającymi ochronę przeciwpożarową były **jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej**. Na terenie Gminy Radziłów funkcjonują cztery jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych, w tym Ochotnicza Straż Pożarna w Radziłowie i Ochotnicza Straż Pożarna w Klimaszewnicy włączone są do Krajowego Systemu Ratowniczo Gaśniczego, natomiast Ochotnicza Straż Pożarna w Słuczu i Ochotnicza Straż Pożarna w Glinkach są, poza tym systemem.

Ich celem jest również ochrona ludności, zakładów pracy, urządzeń użyteczności publicznej i dóbr kultury oraz ratowanie i udzielanie pomocy poszkodowanym w sytuacjach kryzysowych, a także pomoc przy wypadkach drogowych.

Na terenie gminy Radziłów w latach 2019-2023 r. utrzymuje się liczba zdarzeń i interwencji ogółem - 51, w tym działań ratowniczo - gaśniczych- 21, zwiększa się liczbą są miejscowych zagrożeń- 28. Głównymi przyczynami miejscowych zagrożeń były zazwyczaj niezachowanie zasad bezpieczeństwa ruchu oraz wady środków transportu, nietypowe zachowanie zwierząt, huragany, silne wiatry oraz pozostałe przyczyny niemożliwe do ustalenia.

Główną przyczyną powstawania pożarów na terenie gminy były zazwyczaj nieprawidłowa eksploatacja i wady urządzeń grzewczych, natomiast na drugim miejscu plasowała się nieostrożność osób dorosłych i nieletnich z otwartym ogniem.

Tabela 11: Zdarzenia pożarnicze na przestrzeni lat 2019-2023 w gminie Radziłów

Wyszczególnienie	Požary	Miejscowe zagrożenia	Alarmy fałszywe	Razem
2019	23	24	1	48
2020	15	23	3	41
2021	11	48	1	60
2022	19	51	1	71
2023	21	28	2	51

Dane: OSP i KPSP w Grajewie

Dodatkowo jednostki OSP poza przeciwdziałaniem zagrożeniom wynikającym z nieszczęśliwych zdarzeń losowych, podejmują akcje profilaktycznym, takie jak:

- cykle spotkań z dziećmi i młodzieżą szkolną,
- cykle spotkań z lokalną społecznością,
- akcje edukacyjne i prewencyjne.

Członkowie OSP podnoszą swoje kwalifikacje, uczestnicząc w licznych szkoleniach, kursach i ćwiczeniach, celem doskonalenia swojego działania w nagłych wypadkach.

Na obszarze powiatu grajewskiego poza Komendą Powiatową Policji, Komendą Powiatową Państwowej Straży Pożarnej, swoją siedzibę mają inne podmioty działające w obszarze bezpieczeństwa:

- Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Grajewie,
- Powiatowy Inspektorat Weterynaryjny w Grajewie,
- Sąd Rejonowy w Grajewie,
- Prokuratura Rejonowa w Grajewie.

Tendencje i prognozy zmian obszaru bezpieczeństwa

- W gminie Radziłów na przestrzeni lat 2019-2023 występuje niekorzystny trend w materii dynamiki przestępczości (wzrost o 25%), wzrasta liczba wykroczeń i interwencji, w tym drogowych.
- Ważne jest objęcie monitoringiem rejonu targowicy gminnej oraz rejonu parku przy pl. 500 lecia, podjęcie działań w zakresie zwiększenia bezpieczeństwa pieszych w rejonie przejść dla pieszych poprzez doświetlanie, tworzenie przejść wyniesionych w miejscach, gdzie nagminnie przekraczana jest prędkość.
- Zagrożenia bezpieczeństwa doświadczane przez mieszkańców dotyczyły najczęściej spożywania alkoholu w miejscach publicznych, przekraczania dozwolonej prędkości,

grupowania się małoletnich, wałęsania się bezpańskich psów, bezpieczeństwa na obszarze oraz w bezpośrednim otoczeniu Szkoły Podstawowej w Klimaszewnicy.

- Ze względu na znaczną odległość od miasta powiatowego zalecane jest dążenie do jak największego usamodzielnienia się służb gminnych i mieszkańców na działania w sytuacjach kryzysowych. Należy zadbać o wyposażenie w środki ratownicze i medyczne np. umiejscowienie AED w miejscach publicznych oraz edukacja dzieci i młodzieży z zakresu bezpieczeństwa, pierwszej pomocy itp.
- Wzrasta liczba zdarzeń pożarniczych, w tym miejscowych zagrożeń. Należy utrzymać sprawność funkcjonowania OSP, wzmocnić działania edukacyjne i sprzętowe (zakup quada i samochodu ciężkiego). Zwiększenia wymaga liczba członków OSP, dofinansowanie, szkoleń i kursów dla członków OSP , wyznaczenie i przygotowanie większej ilości lądowisk dla LPR, rozbudowa i czuwanie nad jakością sieci hydrantowej, zapoznanie mieszkańców z zasadami ostrzegania i alarmowania ludności cywilnej.
- Konieczne jest przeciwdziałanie demoralizacji i popełnianiu czynów karalnych przez nieletnich oraz prowadzenie profilaktyki wśród dzieci i młodzieży z zakresu cyber zagrożeń, bezpieczeństwa w miejscach publicznych i miejscu zamieszkania.
- Niezbędne jest podniesienie świadomości społecznej w zakresie zagrożeń związanych z eksploatacją urządzeń grzewczych, ostrożności osób dorosłych i nieletnich z otwartym ogniem (zalet stosowania czujek dymu i czadu), wykonywania przeglądów instalacji elektrycznej i przewodów kominowych w domach jednorodzinnych.
- Utrzymuje się liczba interwencji w rodzinach w związku z przemocą, średnio ok 70 w roku. Należy utrzymać wsparcie rodzin, a także dobre funkcjonowanie Zespołu Interdyscyplinarnego, kontynuować programy edukacyjne skierowane do dzieci i młodzieży, współpracę ze stowarzyszeniami i fundacjami w tym obszarze.
- Wzmocnić należy bezpieczeństwo seniorów, kontynuować prowadzenie działań profilaktycznych w zakresie oszustw.

6. POMOC SPOŁECZNA I WSPIERANIE OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI

System pomocy społecznej ma za zadanie wspieranie osób i rodzin, które z przyczyn obiektywnych nie są w stanie zaspokoić swoich elementarnych potrzeb życiowych. Ustawowe zadania pomocy społecznej w tym zakresie wypełniał **Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Radziłowie**.

W celu efektywności działań pomocowych Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej współpracował na co dzień z: Podlaskim Urzędem Wojewódzkim w Białymstoku, Regionalnym Ośrodkiem Polityki Społecznej w Białymstoku, Starostwem Powiatowym w Grajewie, Powiatowym Urzędem Pracy w Grajewie, Sądem Rejonowym, Prokuraturą Rejonową, zespołem kuratorów zawodowych i społecznych, komornikami sądowymi, Zakładem Ubezpieczeń Społecznych, Kasą Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, Domami Pomocy Społecznej województwa podlaskiego, placówkami służby zdrowia, lekarzami rodzinnymi, pielęgniarkami, Zakładami Pielęgnacyjno-Opiekuńczymi, Komendą Powiatową Policji w Grajewie, Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Zespołem Interdyscyplinarnym do spraw Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, parafiami rzymsko-katolickimi, szkołami z terenu gminy, biblioteką, Centrum Kultury, Powiatową Strażą Pożarną, OSP oraz z innymi stowarzyszeniami i fundacjami.

Wszystkie wymienione osoby i instytucje działają w obszarze szeroko ujętej pomocy społecznej i pracy socjalnej na rzecz osób i rodzin potrzebujących wsparcia. W zależności od złożoności sytuacji rodziny, dzieci, osób starszych, zakres współpracy międzyinstytucjonalnej różnił się i był podejmowany w celu zwiększenia efektywności pomocy i wsparcia.

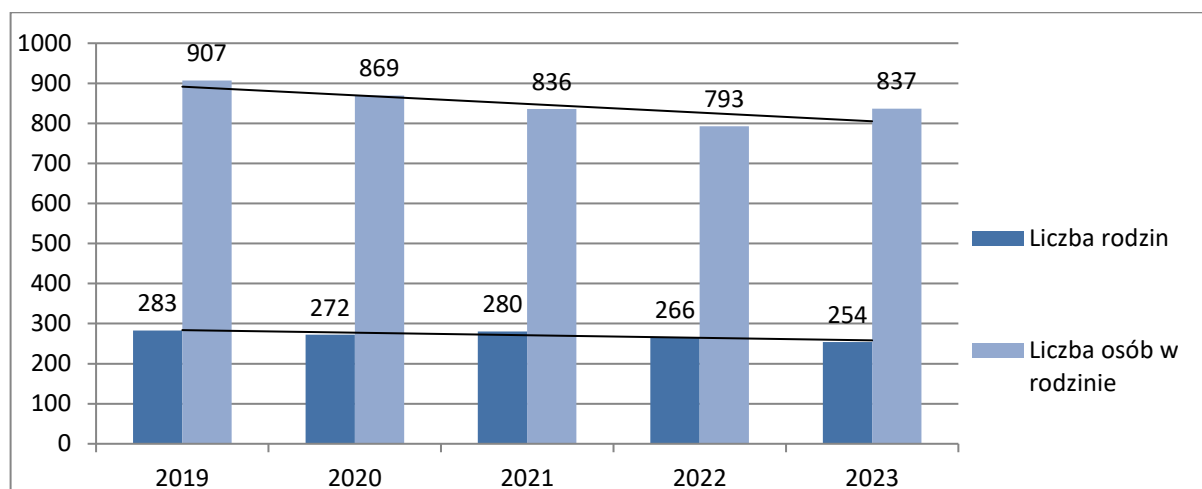
Statutowym celem działania **Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Radziłowie** jest realizowanie zadań, które powinny umożliwić osobom i rodzinom przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych. Pomoc udzielana jest bezpośrednio dla rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej, dotkniętych bezrobociem lub inną z przyczyn powodujących trudną sytuację. Środki finansowe na realizację zadań z pomocy społecznej to głównie środki pochodzące z budżetu państwa oraz środki własne pochodzące z budżetu gminy.

Jednym z rodzajów pomocy świadczonej przez pracowników socjalnych jest praca socjalna. Jest to podstawowa działalność zawodowa, mająca na celu pomoc osobom i rodzinom we wzmacnianiu lub odzyskiwaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie poprzez pełnienie odpowiednich ról społecznych oraz tworzenie warunków sprzyjających temu celowi. Odgrywa ważną rolę w aktywizacji świadczeniobiorców, udzielaniu pomocy i kształtowaniu odpowiednich postaw społecznych. 95% wszystkich świadczeń stanowią świadczenia niepieniężne.

W gminie Radziłów w latach 2019-2023, zgodnie z danymi jakimi dysponuje GOPS, **spada liczba rodzin i osób korzystających z pomocy**. Najwięcej rodzin skorzystało w roku 2019, było to 907 osób z 283 rodzin.

Wykres 5: Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej w latach 2019-2023

Dane : Dane OZPS, GOPS w Radziłowie

Pomoc i wsparcie w gminie Radziłów w 2023 roku uzyskało 817 osób, co stanowiło 17,66% wszystkich mieszkańców gminy; w postaci świadczeń pieniężnych uzyskało 281 osób, zaś w postaci świadczeń niepieniężnych 536 osób.

Największe grono, od 30% osób, stanowili długotrwale korzystający ze wsparcia (czyli tacy, którzy w ostatnich 3 latach otrzymali świadczenia w okresie ostatnich 18 miesięcy). Są to osoby, które nie pracują, ale również nie szukają pracy we własnym zakresie, a próby ich aktywizacji nie przynoszą rezultatów. Ich oczekiwania finansowe są dla instytucji pomocy społecznej trudne, a nawet niemożliwe do zaspokojenia.

Pomoc społeczną udziela się osobom i rodzinom, w szczególności z powodów, które określa art. 7 ustawy o pomocy społecznej:

- a) ubóstwa;
- b) sieroctwa;
- c) bezdomności;
- d) bezrobocia;
- e) niepełnosprawności;
- f) długotrwałej lub ciężkiej choroby;
- g) przemocy w rodzinie;
- h) potrzeby ochrony ofiar handlu ludźmi;
- i) potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności;
- j) bezradności w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych;
- k) trudności w integracji cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą;

- l) trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego;
- m) alkoholizmu lub narkomanii;
- n) zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej;
- o) klęski żywiołowej lub ekologicznej.

Najczęstszym powodem ubiegania się o pomoc społeczną w gminie Radziłów na przestrzeni lat 2019-2023 były: ubóstwo, bezrobocie, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz niepełnosprawność.

Tabela 12: Powody przyznawania pomocy w gminie

Wyszczególnienie	2019	2021	2023
Ubóstwo	174	154	147
Bezrobocie	75	64	55
Niepełnosprawność	30	28	27
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego - ogółem	46	62	18
w tym: rodziny niepełne	8	15	3
rodziny wielodzietne	21	47	15
Alkoholizm	1	-	-
Zdarzenie losowe	1	1	1
Bezdomność	1	2	1

Źródło : Dane OZPS, GOPS w Radziłowie

Rodziny korzystające z pomocy społecznej są najczęściej wieloproblemowe (jednocześnie w rodzinie występuje np. ubóstwo, bezrobocie, niewydolność opiekuńczo-wychowawcza, niepełnosprawność), w związku z tym jest większe zapotrzebowanie na wzmożoną pracę socjalną oraz wspieranie rodziny. Pracę socjalną świadczone dla 78% rodzin.

Pomoc społeczna polega w szczególności na:

- a) przyznawaniu i wypłacaniu przewidzianych ustawą świadczeń;
- b) pracy socjalnej;
- c) prowadzeniu i rozwoju niezbędnej infrastruktury socjalnej;
- d) analizie i ocenie zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej;
- e) realizacji zadań wynikających z rozeznaczonych potrzeb społecznych;
- f) rozwijaniu nowych form pomocy społecznej i samopomocy w ramach zidentyfikowanych potrzeb.

Gmina posiada własny dom pomocy społecznej. Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej gmina ponosi praktycznie pełne koszty pobytu swoich mieszkańców, gdyż świadczenia osób umieszczanych są zazwyczaj niskie. Gmina ponosiła koszty odpłatności za 10 osób w roku 2023.

Zanim osoba trafiła do pomocy całodobowej w związku z niemożnością samodzielnej egzystencji związanej ze stanem zdrowia, gmina zapewniała jej wsparcie w postaci usług w środowisku domowym.

Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych:

rok 2019 - 15

rok 2020 - 14

rok 2021 - 17

rok 2022 - 19

rok 2023 - 16

Z danych statystycznych dotyczących osób korzystających z pomocy społecznej wynika, iż **wzrasta liczba dzieci korzystających z dożywiania** w szkołach, przedszkolach, z 205 w roku 2019 do 277 w roku 2023.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Radziłowie oprócz zasadniczej realizacji zadań wynikających z ustawy o pomocy społecznej realizuje szereg innych. Wśród nich należy wymienić ustawę o świadczeniach rodzinnych, ustawę o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, ustawę o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, ustawę o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, ustawę o ustaleniu i wypłacie zasiłku dla opiekuna oraz ustawę o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci i ustawę o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin 'Za życiem'.

Do innych wypłacanych świadczeń pomocowych w gminie należy zaliczyć:

1. dodatki mieszkaniowe i dodatki energetyczne,
2. stypendia szkolne.

W przypadku świadczeń rodzinnych wyodrębnić należy następujące rodzaje świadczeń:

1. zasiłek rodzinny,
2. dodatki do zasiłku rodzinnego,
3. zasiłek pielęgnacyjny,
4. świadczenie pielęgnacyjne,
5. specjalny zasiłek opiekuńczy,
6. jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka,
7. świadczenie rodzicielskie.

Dodatki do zasiłku rodzinnego z tytułu:

- urodzenia dziecka,
- opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego,

- samotnego wychowywania dziecka,
- wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej,
- kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego,
- rozpoczęcia roku szkolnego,
- podjęcia przez dziecko nauki poza miejscem zamieszkania.

GOPS realizował program „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej” ze środków z Funduszu Solidarnościowego Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej, skierowany do pełnoletnich osób niepełnosprawnych posiadających orzeczenie o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności oraz do niepełnosprawnych dzieci ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji. W ramach programu zapewniono nieodpłatne usługi wsparcia asystenta osobistego osoby niepełnosprawnej w czynnościach dnia codziennego dla 2 osób.

Obowiązujący system pomocy społecznej oraz ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej nałożyły na gminy obowiązek zabezpieczenia podstawowych potrzeb rodzin i dzieci oraz zadania specjalistyczne, takie jak poradnictwo rodzinne, zapewnienie opieki i wychowania dzieci poza rodziną oraz finansowanie pieczy zastępczej.

W gminie Radziłów w latach 2019-2023 zatrudnionych było od **1 do 2 asystentów rodziny**, którzy współpracowali 9-13 rodzinami, mającymi trudności w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i w prowadzeniu gospodarstwa domowego. W 2023 roku funkcjonował 1 asystent rodziny, który objął swoją opieką 9 rodzin.

Pomoc świadczona rodzinom przez gminę pozwala w większości przypadków na utrzymanie dzieci w środowiskach domowych, co ukazuje poniższa tabela.

Tabela 13: Dzieci w pieczy zastępczej

Wyszczególnienie	2019	2020	2021	2022	2023
Liczba dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej	1	0	0	0	2
Liczba rodzin zastępczych w powiecie, które objęły opieką dzieci z terenu gminy	1	0	0	0	1

Dane: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Grajewie

Dla instytucji pomocy ważne jest odpowiednio wczesne reagowanie na sytuacje kryzysowe dotyczące osoby i rodziny i profesjonalizacja działań.

Mieszkańcy mogli korzystać też z usług dziennych i całodobowych współfinansowanych przez samorząd gminy: Domu Pomocy Społecznej w Mścichach, Klubu Seniora w Okrasinie oraz wsparcia specjalistycznego jednostek powiatowych:

- Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Grajewie w zakresie pieczy rodzinnej i niepełnosprawności, Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności przy PCPR,

oraz pobytu dziennego osób z niepełnosprawnościami w podmiotach reintegracji społeczno-zawodowej

- Środowiskowego Domu Pomocy Społecznej w Grajewie,
- Warsztatów terapii zajęciowej w Grajewie,
- Spółdzielni Inwalidów w Szczuczynie.

Uczestnikami **ŚDS** są osoby niepełnosprawne intelektualnie i przewlekłe psychicznie chore, a także osoby z lekką niepełnosprawnością intelektualną, gdy jednocześnie występują inne zaburzenia zwłaszcza neurologiczne oraz osoby wykazujące inne przewlekłe zaburzenia czynności psychicznych, które zgodnie ze stanem wiedzy medycznej są zaliczane do zaburzeń psychicznych (z wyłączeniem osób czynnie uzależnionych od środków psychoaktywnych).

Do **WTZ** uczęszczają osoby niepełnosprawne po 18 roku życia, które posiadają aktualne orzeczenie o stopniu niepełnosprawności (umiarkowanym lub znacznym) z odpowiednimi wskazaniami do terapii zajęciowej. Głównie są to osoby z upośledzeniem umysłowym, chorobami neurologicznymi i zaburzeniami psychicznymi. Terapia zajęciowa (główna metoda terapeutyczna) odbywa się w pracowniach tematycznych.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Grajewie wspierało mieszkańców powiatu, w tym gminy Radziłów w obszarach wspierania rodziny i pieczy zastępczej, niepełnosprawności oraz prowadziło usługi poradnicze dla społeczności lokalnej mającej na zwiększanie świadomości pedagogicznej rodzin zastępczych.

Tendencje i prognozy zmian obszaru pomocy społecznej:

- Pomoc społeczna w gminie była podczas ostatnich lat, 2019-2023 adresowana w pierwszej kolejności do osób i rodzin z powodu ubóstwa, bezrobocia, problemów opiekuńczo-wychowawczych oraz niepełnosprawności.
- Liczba rodzin i osób korzystających z pomocy maleje, ale grupy wymagające szczególnego wsparcia, wykazują stałą tendencję % w liczbie rodzin wspieranych. Ich potrzeby wskazują kierunki do planowania i przyszłej realizacji usług na terenie gminy przez podmioty samorządowe oraz pozarządowe.
- Ważną i liczną grupą są osoby i rodziny z osobami pozostającymi bez pracy. Do nich należy kierować działania ekonomii społecznej.
- Analiza danych pozwala stwierdzić, iż najczęściej udzielaną formą pomocy były świadczenia niefinansowe pomocy społecznej- zakup posiłku lub żywności, praca socjalna i poradnictwo. Liczba dzieci korzystających z posiłków wzrosła z 205 w 2019 do 277 w roku 2023.
- Rodziny korzystające z pomocy społecznej są najczęściej wieloprotblemowe. W związku z tym, jest większe zapotrzebowanie na wzmożoną pracę socjalną oraz wsparcie rodziny, dodatkowe specjalistyczne doradztwo - psychologa, asystenta, terapię i inne.

- W najbliższych latach będą narastały problemy z osobami w podeszłym wieku, długotrwale chorymi i niepełnosprawnymi, polegające na zapewnieniu im usług podtrzymujących samodzielne funkcjonowanie społeczne, a także częściową lub całodobową opiekę. Koszty utrzymania podopiecznych i dzieci w pieczy zastępczej obciążają gminę najbardziej. Warto rozwijać działania dzienne dla seniorów, kontynuować Klub Seniora w Okrasinie, zapewniać usługi specjalistyczne, krótkoterminowe.
- Realizacja usług opiekuńczych świadczonych przez GOPS, prowadzenie asystentury dla osób z niepełnosprawnością, działalność poradnicza wpisują się w potrzeby wynikające z rosnącej liczby mieszkańców w podeszłym wieku i niepełnosprawnych. Stąd konieczność świadczenia tej formy pomocy wśród coraz szerszej grupy osób.
- Ważne jest kontynuowanie i rozwijanie partnerskiej współpracy między instytucjami, podmiotami - głównie ośrodkiem pomocy społecznej, a służbą zdrowia, oświatą, prokuraturą, sądem, kuratelą, policją organizacjami pozarządowymi oraz Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych; rozwój współpracy o charakterze ponadlokalnym, szukanie skutecznych, innowacyjnych rozwiązań dot. osób pozostających bez pracy, rodzin, osób starszych i z niepełnosprawnościami.
- Należy też organizować pomoc rodzinom wymagającym wsparcia (poprzez prowadzenie poradnictwa specjalistycznego) oraz działań terapeutycznych (poprzez pracę nastawioną na poradnictwo w zakresie prowadzenia gospodarstwa domowego) treningu umiejętności opiekuńczo - wychowawczych, rozwoju kluczowych kompetencji społecznych i zawodowych.

7. Potencjał podmiotów i organizacji społecznych

Zgodnie z art. 16b. ust 2 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej - strategia, powinna zawierać w szczególności:

- „określenie zdolności podmiotów ekonomii społecznej do realizacji usług społecznych w zakresie, o którym mowa w art. 2 ust. 1 pkt 1–14 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych,
- oraz zadania publiczne, o których mowa w art. 4 sfera zadań publicznych ust. 1 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2023 r. poz. 571), zlecane w trybach, o których mowa w tej ustawie.

Ekonomia społeczna to sfera aktywności obywatelskiej, która poprzez działalność ekonomiczną i działalność pożytku publicznego służy: integracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych marginalizacją społeczną, tworzeniu miejsc pracy, świadczeniu usług społecznych użyteczności publicznej (na rzecz interesu ogólnego) oraz rozwojowi lokalnemu.

Do takich osób zalicza się m.in. osoby niepełnosprawne, długotrwale bezrobotne, uzależnione, itp., które mogą mieć problem w znalezieniu pracy, dlatego ekonomia społeczna daje im szansę na zmiany w życiu zawodowym.

Podmiotami ekonomii społecznej są m.in. centra integracji społecznej, kluby integracji społecznej, spółdzielnie socjalne, firmy społeczne, zakłady aktywizacji zawodowej, warsztaty terapii zajęciowej, organizacje pozarządowe. Klub Integracji Społecznej prowadzony przez Fundację Mam Plan działał na terenie gminy. Pozostałe formy wsparcia społecznego – WTZ, ŚDS, spółdzielnie działały na terenie powiatu grajewskiego.

Na podstawie Krajowego Rejestru Sądowego zidentyfikowano w roku 2023 na terenie gminy Radziłów 13 organizacji pozarządowych, w tym 4 OSP, 3 kluby sportowe, 5 stowarzyszeń i 1 fundację.

Tabela 14: Organizacje pozarządowe

Nazwa organizacji	Profil działania
Stowarzyszenie Przyjaciół Ziemi Radziłowskiej	wszechstronny rozwój ucznia i nauczyciela, tworzenie klimatu i warunków sprzyjających rozwijaniu uzdolnień dzieci, młodzieży i dorosłych, promowanie efektów pracy uczniów i nauczycieli, upowszechnianie idei nowatorstwa pedagogicznego oraz dorobku szkoły i nauczycieli, zwiększanie efektywności nauczania kompetencji kluczowych z punktu widzenia dalszej ścieżki edukacyjnej i potrzeb rynku pracy, wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów i zmniejszanie dysproporcji w ich osiągnięciu, prowadzenie działalności statutowej na rzecz ogółu społeczności, realizowanie zadań publicznych w zakresie upowszechniania kultury fizycznej i sportu,

	uczestnictwo w procesie wychowania młodzieży szkolnej na zdrowych, wszechstronnie rozwiniętych i prawnych obywateli Rzeczypospolitej Polskiej, rozwijanie zainteresowań sportowych młodzieży szkolnej, rozwijanie zainteresowań dzieci i młodzieży zdrowym stylem życia
Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Sośnia nad Biebrzą	promocja regionu, podtrzymywanie tradycji narodowej i inne.
Stowarzyszenie Oświatowe "Wiatr w żagle"	pobudzanie i wspieranie inicjatyw społecznych zmierzających do rozszerzenia i zróżnicowania możliwości rozwoju edukacyjnego dzieci i młodzieży
Stowarzyszenie Rozwoju Obszarów Wiejskich w Radziłowie	pomoc społeczna, w tym pomoc rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej; integracja i reintegracja zawodowa i społ. osób zagrożonych wykluczeniem społecznym; ochrona i promocja zdrowia; działania wspomagające rozwój praw kobiet i mężczyzn, emerytów, upowszechnianie nowoczesnych metod produkcji rolnej, itp.
Uczniowski Klub Sportowy "TOP"	sport, turystyka, rekreacja
Uczniowski Klub Sportowy "Kramczyk"	sport, turystyka, rekreacja
Wiejski Ludowy Klub Sportowy "Znicz"	sport, turystyka, rekreacja
Stowarzyszenie Przyjaciół Ziemi Biebrzańskiej "Kierunek Biebrza"	integracja i aktywizacja społeczności lokalnej, kultywowanie tradycji i obyczajów naszej wsi i regionu, ochrona dziedzictwa kulturowego i rozwój zasobów kultury, promocja zdrowego trybu życia, inicjowanie i współdziałanie w rozwoju i upowszechnianiu kultury na wsi, w zwiększaniu uczestnictwa ludności wiejskiej w życiu kulturalnym, w kultywowaniu folkloru i potraw regionalnych, itp.
Stowarzyszenie Edukacyjne „Rodzice i nauczyciele dzieciom”	prowadzenie placówki oświatowo-wychowawczej oraz działania na rzecz promocji, integracji i wszechstronnego rozwoju lokalnego środowiska społecznego poprzez wspieranie inicjatyw społecznych w następujących obszarach: kultura, oświata, edukacja, ochrona środowiska, prawa człowieka, ochrona zdrowia, pomoc społeczna, rozwój regionalny i lokalny.
Fundacja „Mam plan”	Pomoc społeczna, reintegracja społeczno-zawodowa, pomoc rodzinie
Ochotnicza Straż Pożarna	- OSP Radziłów, - OSP Klimaszewnica, - OSP Słucz, - OSP Glinki,

Dane: www.krs.gov.pl, Krajowy Rejestr Sądowy

Organizacje wdrażały nowatorskie sposoby rozwiązywania problemów, pozyskiwały środki z innych źródeł. Ich atutem była umiejętność wykorzystywania potencjału tkwiącego w lokalnej społeczności.

Współpracę z organizacjami pozarządowymi regulowały **Programy Współpracy** z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami, które określają obszary, zasady, formy oraz wykaz zadań priorytetowych realizowanych w ramach tej współpracy.

Głównym celem Programów w latach 2019-2023 było budowanie partnerstwa pomiędzy gminą Radziłów, a sektorem pozarządowym, służące poprawie jakości życia mieszkańców gminy, integracji środowiska, wzmocnieniu potencjału organizacji w rozwiązywaniu lokalnych problemów oraz budowanie społeczeństwa obywatelskiego. Współpraca odbywała się na zasadach suwerenności stron, efektywności, uczciwej konkurencji oraz jawności. Polegała na promowaniu przez samorząd działalności organizacji w tworzeniu jego dobrego wizerunku, udzielaniu wsparcia finansowego oraz pomocy pozafinansowej.

W każdym roku wybierano zadania priorytetowe do realizacji, najczęściej były to:

- kultura i ochrona dziedzictwa narodowego,
- wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej,
- nauka i edukacja,
- ekologia, ochrona zwierząt i dziedzictwa przyrodniczego.

Każde przedsięwzięcie skierowane na rozwiązywanie konkretnego problemu społecznego lub integrację mieszkańców mogło zostać współfinansowane.

Organizacje pozarządowe jako podmioty ekonomii społecznej, które działają na rzecz społeczności lokalnej **stanowią ważne zaplecze i potencjał do rozwiązywania problemów społecznych**. Wiele usług przez nie świadczonych zapewnia mieszkańcom dostęp do szerokiej oferty w środowisku lokalnym i spełnia kryteria art. 2,1 ustawy o CUS.

Budowanie usług w środowisku lokalnym to kierunek rozwoju polityki społecznej konieczny ze względu na przesłanki i regulacje prawne ustawy o usługach społecznych, ale też możliwości współfinansowania przez EFS. Wynika z potrzeb zapewnienia wyższej jakości życia mieszkańców gminy Radziłów oraz procesów deinstytucjonalizacji (czyli rozwoju usług środowiskowych, blisko ludzi).

Strategia powinna zawierać zebrane usługi społeczne, świadczone przez podmioty publiczne i niepubliczne w zakresie, o którym mowa w art. 2 ust. 1 pkt 1–14 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez Centrum Usług Społecznych.

W celu dokonania inwentaryzacji usług na terenie miasta oraz wskazania potencjału usługowego opracowano listę usług społecznych. Została ona zaprezentowana w kolejnym podrozdziale.

ROZDZIAŁ II. LISTA USŁUG SPOŁECZNYCH

Usługami społecznymi są działania powtarzalne, dostępne, podejmowane przez gminę, powiat w celu zaspokajania potrzeb wspólnoty samorządowej, świadczone w formie niematerialnej bezpośrednio na rzecz osób, rodzin, grup społecznych, grup mieszkańców o określonych potrzebach lub ogółu mieszkańców¹⁹

z zakresu :

- 1) polityki prorodzinnej,
- 2) wspierania rodziny,
- 3) systemu pieczy zastępczej,
- 4) pomocy społecznej,
- 5) promocji i ochrony zdrowia,
- 6) wspierania osób niepełnosprawnych,
- 7) edukacji publicznej,
- 8) przeciwdziałania bezrobociu,
- 9) kultury,
- 10) kultury fizycznej i turystyki,
- 11) pobudzania aktywności obywatelskiej,
- 12) mieszkalnictwa,
- 13) ochrony środowiska,
- 14) reintegracji zawodowej i społecznej.

Tabela usług będzie uaktualniana razem z dokumentem strategicznym

¹⁹ Art. 2 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o usługach społecznych realizowanych przez centra usług społecznych

Tabela 15: Lista usług społecznych w 2024 roku

ZAKRES USŁUGI Art. 2.1 ustawy	USŁUGA	ADRES USŁUGODAWCY	TELEFON	DNI I GODZINY DOSTĘPNOŚCI	ODBIORCY	WARUNKI DODATKOWE/ ODPŁATNOŚĆ
1.Polityka prorodzinna	Karta Dużej Rodziny	Urząd Gminy Plac 500-lecia 14 19-213 Radziłów	86 273 65 00 86 273 71 10	Poniedziałek-Piątek 7.30-15.30	Rodziny z minimum 3 dzieci	Nieodpłatne, wymaga zgłoszenia
2.Wspieranie rodziny 4. Pomoc społeczna	Praca socjalna Dożywianie Bieżące informacje pomocowe	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej Plac 500-lecia 14 19-213 Radziłów	86 273 68 72	Poniedziałek-Piątek 7.30-15.45	Dorośli, Seniorzy, Rodziny z dziećmi	Nieodpłatne, wymaga zgłoszenia
2.Wspieranie rodziny	Asystent rodziny	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej Plac 500-lecia 14 19-213 Radziłów	86 273 68 72	Poniedziałek-Piątek 7.30-15.45 i wg potrzeb rodzin	Rodziny z dziećmi przeżywające trudności	Nieodpłatne, wymaga zgłoszenia
2.Wspieranie rodziny	Usługi dzielnicowego Poradnictwo w zakresie przeciwdziałania przemocy, wykroczeń, przestępczości, cyberprzestępczości Edukacja dzieci, młodzieży, seniorów dot. ryzykownych zachowań	Posterunek Policji w Szczuczynie w strukturze Komendy Powiatowej Policji w Grajewie	47 718 41 50	Poniedziałek 10.00-14.00 lub telefonicznie	Rodziny, dorośli, seniorzy	Nieodpłatne, wymaga zgłoszenia

2.Wspieranie rodziny 4. Pomoc społeczna	Pomoc, poradnictwo, osobom z problemem przemocy w rodzinie	Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie przy Urzędzie Gminy w Radziłowie Plac 500-lecia 14 19-213 Radziłów	86 273 68 72	Zgłoszenia do GOPS, Policji lub innych służb	Osoby i rodziny doznające przemocy lub zagrożone przemocą	Nieodpłatne, wymaga zgłoszenia telefonicznego lub osobistego
2.Wspieranie rodziny 3. System pieczy zastępczej	Pomoc, poradnictwo, osobom z problemem przemocy w rodzinie Grupy korekcyjno-konsultacyjne Szkolenia kandydatów na rodziny zastępcze Usługi koordynatora rodziny dla rodziców zastępczych	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Grajewie Ul. Wojska Polskiego 74 C 19- 200 Grajewo	86 273 87 09	Poniedziałek-Piątek 7.30-15.30	Osoby i rodziny w kryzysie, doznające przemocy lub zagrożone przemocą, rodziny zastępcze	Nieodpłatne, wymaga zgłoszenia telefonicznego lub osobistego
2.Wspieranie rodziny 3. System pieczy zastępczej	Usługi psychologa i radcy prawnego	Punkt Konsultacyjny Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Grajewie Ul. Wojska Polskiego 74 C 19- 200 Grajewo	86 273 87 09	Poniedziałek-Piątek 7.30-15.30	Osoby i rodziny w kryzysie	Nieodpłatne, wymaga zgłoszenia telefonicznego lub osobistego
4. Pomoc społeczna 6.Wspierania osób niepełnosprawnych	Asystent osobisty osób z niepełnosprawnością	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej Plac 500-lecia 14 19-213 Radziłów	86 273 68 72	Poniedziałek-Piątek 7.30-15.45	Dorośle osoby z niepełnosprawnością	Nieodpłatne, wymaga zgłoszenia telefonicznego lub osobistego wymaga kwalifikacji i skierowania
4. Pomoc społeczna 6.Wspierania osób niepełnosprawnych	Usługi opiekuńcze	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej Plac 500-lecia 14 19-213 Radziłów	86 273 68 72	Poniedziałek-Piątek 7.30-15.45	Dorośle osoby z niepełnosprawnością	Nieodpłatne, wymaga zgłoszenia telefonicznego lub osobistego wymaga kwalifikacji i skierowania
4. Pomoc społeczna 6.Wspierania osób niepełnosprawnych	Pomoc usługowa i rzeczowa rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej	Stowarzyszenie Rozwoju Obszarów Wiejskich w Radziłowie Ul. Karwowska 48	Kontakt osobisty	Wg ustalonych potrzeb	Dzieci, młodzież, rodziny z dziećmi, dorośli bez pracy	Nieodpłatne, wymaga zgłoszenia

		19-213 Radziłów				
4. Pomoc społeczna	Zapewnienie opieki, potrzeb bytowych, opiekuńczych i wspomagania zdrowia	Dom Pomocy Społecznej w Mścichach Mścichi 33 19-213 Radziłów	86 273 60 15	Kontakt do organu umieszczającego w DPS GOPS w Radziłowie tel. 86 273 68 72	Dom Pomocy Społecznej świadczy całodobową opiekę osobom	Skierowanie z Ośrodka Pomocy Społecznej, w celu złożenia pisemnego wniosku dot. skompletowania dokumentów niezbędnych do wydania decyzji kierującej do DPS. We wniosku opisać sytuację zdrowotną, osobistą, rodzinną oraz materialną.
4. Pomoc społeczna	Zapewnienie opieki, potrzeb bytowych, opiekuńczych i wspomagania zdrowia, edukacji	Dom Pomocy Społecznej w Grajewie, ul. dr T. Nowickiego 1, 19-200 Grajewo,	86 2722724	Kontakt do organu umieszczającego w DPS PCPR w Grajewie 86 273 87 09	Przeznaczony jest dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie,	Skierowanie z PCPR w celu złożenia pisemnego wniosku dot. skompletowania dokumentów niezbędnych do wydania decyzji kierującej do DPS. We wniosku opisać sytuację zdrowotną, osobistą, rodzinną oraz materialną
5. Promocja i ochrona zdrowia	Konsultacje w zakresie: uzależnień, przemocy w rodzinie, osobom współuzależnionym, członkom rodziny	Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych przy Urzędzie Gminy w Radziłowie Plac 500-lecia 14 19-213 Radziłów	86 273 71 14	Kontakt telefoniczny i umawianie spotkań	Osoby uzależnione, ich rodziny	Nieodpłatne, wymaga zgłoszenia telefonicznego lub osobistego
5. Promocja i ochrona zdrowia	Konsultacje i diagnozy, lekarza rodzinnego, opieka pielęgniarska opieka położnej	Gminny Ośrodek Zdrowia Ul. Gumienna 14, 19-213 Radziłów	86 2736067	Kontakt telefoniczny i umawianie spotkań	Osoby potrzebujące konsultacji	Nieodpłatnie, w ramach NFZ
5. Promocja i ochrona zdrowia	Konsultacje i diagnozy, lekarza rodzinnego	WOZ w Białaszewie Kopernika 5, 19-212 Białaszewo	86 273 21 12	Kontakt telefoniczny i umawianie spotkań	Osoby potrzebujące konsultacji	Nieodpłatnie, w ramach NFZ
5. Promocja i ochrona zdrowia	Konsultacje i diagnozy, Lekarzy specjalistów, dzienne i całodobowe	Szpital Ogólny w Grajewie Konstytucji 3 Maja 34, 19-200 Grajewo 17 poradni specjalistycznych, w tym: Poradnia Alergologiczna,	86 272 32 71	Kontakt telefoniczny i umawianie spotkań Całodobowo	Osoby potrzebujące konsultacji	

		Poradnia Chirurgii Dziecięcej i Ogólnej, Poradnia Chorób Zakaźnych, Dermatologiczna i Diabetologiczna, Poradnia Chorób Zakaźnych, Poradnia Endokrynologiczna, Poradnia Reumatologiczna, Poradnia Neurologiczna, Poradnia nocnej i świątecznej opieki zdrowotnej, Poradnia Okulistyczna, Poradnia Ortopedyczna, Poradnia Otolaryngologiczna, Poradnia Pediatria, Poradnia Preluksacyjna, Poradnia Rehabilitacyjna.				Nieodpłatnie, w ramach NFZ
5. Promocja i ochrona zdrowia	Diagnostyka i leczenie stomatologiczne	Gabinet Stomatologiczny ul. Gumienna 14, 19-213 Radziłów Gabinet Stomatologiczny Grajewo ul. Wojska Polskiego 6, 19-200 Grajewo	666 910 324 86 272 34 37	Wg wizyt 8.00-18.00	Osoby potrzebujące konsultacji	Nieodpłatnie, w ramach NFZ Odpłatnie prywatnie
5. Promocja i ochrona zdrowia	Diagnostyka i konsultacje psychologiczne i psychoterapeutyczne, terapia domowa-środowiskowa Wsparcie rodzin osób w kryzysie zdrowia psychicznego	Centrum Zdrowia Psychicznego przy Szpitalu Ogólnym w Grajewie – punkt zgłoszeniowo-koordynacyjny – Oddział psychiatryczny całodobowy. – Oddział Dzienny, – Zespół Leczenia Środowiskowego, – Poradnia Zdrowia Psychicznego	691 224 321 86 211 91 70	Wg godzin poradni lub całodobowo	Osoby potrzebujące konsultacji	Nieodpłatnie, w ramach NFZ Odpłatnie prywatnie

		Konstytucji 3 Maja 34, 19-200 Grajewo				
5. Promocja i ochrona zdrowia	Diagnostyka i konsultacje psychologiczne i psychoterapeutyczne dzieci i młodzieży	Poradnia psychologiczna dla dzieci i młodzieży Konstytucji 3 Maja 34, 19-200 Grajewo	86 272 31 31, 86 211 91 17	Środa 12:00 - 13:20 Czwartek 16:00 - 20:00	Dzieci i młodzież Zapisy: od poniedziałku do piątku w Rejestracji	Nieodpłatnie, w ramach NFZ Odpłatnie prywatnie
6.Wspierania osób niepełnosprawnych	Dzienna opieka i organizacja zajęć dla dorosłych osób z zaburzeniami psychicznymi wraz z dowozem w	Środowiskowy Dom Samopomocy w Grajewie Ul. Konstytucji 3 Maja 2B, 19-203 Grajewo	86 211 90 23	Poniedziałek-Piątek 7.00-15.00	Dla osób z zaburzeniami psychicznymi oraz z niepełnosprawn ością intelektualną	Wymaga skierowania przez PCPR
6.Wspierania osób niepełnosprawnych	Terapia zajęciowa, pomoc psychologiczna, rehabilitację społeczną i zawodową, aktywizacja społeczna i zawodowa	Warsztaty Terapii Zajęciowej Osiedle Południe 61, 19-203 Grajewo	86 273 88 17	Poniedziałek-Piątek 9.00-15.00	osoby, które mają znaczny albo umiarkowany stopień niepełnosprawn ości intelektualnej	Nieodpłatne, wymaga skierowania, Kontakt telefoniczny lub osobisty
6.Wspierania osób niepełnosprawnych	Orzekanie o niepełnosprawności, poradnictwo prawne, psychologiczne i informacyjne dot. ulg, uprawnień, możliwości dofinansowania, wydawanie legitymacji i kart parkingowych	Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Grajewie, ul. Konstytucji 3 Maja 34, 19-200 Grajewo	86 2610407,	Poniedziałek-Piątek 8.00-16.00	Osoby niepełnosprawn e, rodziny z osobą z niepełnosprawn ością	Nieodpłatne, wymaga zgłoszenia telefonicznego lub osobistego
6.Wspieranie osób niepełnosprawnych 8.Przeciwdziałanie bezrobociu	Zatrudnienie wspomagane	Spółdzielnia Inwalidów w Szczuczynie, ul. Kilińskiego 19A, 19-230 Szczuczyn	86 2735128, 86 2725607,	Poniedziałek-Piątek 7.30-15.30	Dorośle osoby z niepełnosprawn ością	Nieodpłatne, wymaga zgłoszenia telefonicznego lub osobistego

7. Edukacja publiczna	Zajęcia edukacyjne szkoły podstawowej Opieka świetlicowa Usługi Pedagoga Pedagoga specjalnego Logopedy Terapeuty pedagogicznego Doradcy zawodowego Opieka dzienna przedszkolna dla dzieci 2,5 - 6 lat	Zespół Szkolno-Przedszkolny w Radziłowie ul. Sportowa 1, 19-213 Radziłów	86 273 60 05 Sekretariat Pokój nauczycielski /Pedagog	Poniedziałek-Piątek 8.00-16.00 zgodnie z kalendarzem roku szkolnego	Dzieci i ich rodzice	Nieodpłatnie
7. Edukacja publiczna	Zajęcia edukacyjne szkoły podstawowej Opieka świetlicowa Usługi Pedagoga Pedagoga specjalnego Logopedy Psycholog	Szkoła Podstawowa w Słuczu 19-213 Radziłów Słucz 114	Sekretariat Pokój nauczycielski 86 273 61 96	Poniedziałek-Piątek 8.00-16.00 zgodnie z kalendarzem roku szkolnego	Dzieci i ich rodzice	Nieodpłatnie
7. Edukacja publiczna	Zajęcia edukacyjne szkoły podstawowej Opieka świetlicowa Usługi Pedagoga	Szkoła Podstawowa w Klimaszewnicy Stowarzyszenie Edukacyjne „Rodzice i nauczyciele dzieciom” Klimaszewnica 41, 19-213 Radziłów	Sekretariat Pokój nauczycielski 86 273 65 17	Poniedziałek-Piątek 8.00-16.00 zgodnie z kalendarzem roku szkolnego	Dzieci i ich rodzice	Nieodpłatnie
7. Edukacja publiczna	Zajęcia edukacyjne i dzienna opieki nad dziećmi niepełnosprawnymi i dziećmi z zaburzeniami rozwoju, edukacja i szkolenia dla rodziców	Zespół Szkół Specjalnych im. Jana Pawła II w Grajewie ul. Ełcka 11, 19 -200 Grajewo	Sekretariat Pokój nauczycielski 86 272 31 15	Poniedziałek-Piątek 8.00-16.00 zgodnie z kalendarzem roku szkolnego	Dzieci i ich rodzice	Nieodpłatnie
7. Edukacja publiczna	Dzienna opieka, przedszkolna nad dziećmi od 2.5-6 roku życia	Przedszkole Publiczne w Słuczu 19-213 Radziłów Słucz 114	Sekretariat Pokój nauczycielski 86 273 61 96	Poniedziałek-Piątek 7.00-17.00	Placówka dla dzieci 2.5-6 lat	Odpłatnie

				zgodnie z kalendarzem roku szkolnego		
7. Edukacja publiczna	Diagnozowanie logopedyczne, pedagogiczne, psychologiczne Zajęcia diagnozujące zainteresowania zawodowe uczniów Terapia pedagogiczna oraz zaburzeń integracji sensorycznej	Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Grajewie, ul. Mickiewicza 3, 19-200 Grajewo	86 2723587	Godziny pracy: Poniedziałek-Piątek 8.00-16.00 Umówiony telefonicznie termin w godzinach pracy placówki	Dzieci i młodzież ucząca się, ich rodzice i opiekunowie	Nieodpłatnie Umówiony telefonicznie termin
8.Przeciwdziałanie bezrobociu	1. Pomoc w poszukiwaniu pracy 2. Pośrednictwo pracy 3. Poradnictwo zawodowe 4.Szkolenia i dofinansowania do kursów 5.Informacje potrzebne osobie niepełnosprawnej bezrobotnej- możliwości uzyskania pomocy, oferty pracy	Powiatowy Urząd Pracy w Grajewie, ul. Strażacka 6A, 19-200 Grajewo	86 2613011, 86 2723605	Poniedziałek-Piątek 7:30-15:30 Usługi świadczone są przez pracowników PUP w godzinach pracy urzędu	Dorośli	Nieodpłatnie
8.Przeciwdziałanie bezrobociu	Zajęcia i poradnictwo dot. powrotu na rynek pracy	Fundacja Mam Plan Ul. Karwowska 48 19-213 Radziłów	Wg indywidualnych kontaktów	Wg potrzeb	Dorośli, młodzież	Nieodpłatnie
9. Kultura	Wypożyczanie książek Zajęcia tematyczne warsztaty zajęcia profilaktyczne edukacyjne	Biblioteka Samorządowa w Radziłowie; Biblioteki działające w szkołach w: Zespole Szkolno-Przedszkolnym, Szkole Podstawowej w Słuczu,	Wg indywidualnych kontaktów	Poniedziałek-Piątek 8.00-16.00	Dzieci, młodzież, dorośli, seniorzy	Nieodpłatnie

		Szkole Podstawowej w Klimaszewnicy				
9. Kultura	Organizacja czasu wolnego dla seniorów Warsztaty, szkolenia, poradnictwo zdrowotne	Klub Senior+ w Okrasinie 19-213 Radziłów	86 273 68 72	Zgłoszenia do GOPS Wg godzin zajęć	Seniorzy	Nieodpłatnie Wg Regulaminu Klubu, należy złożyć deklarację
9.Kultura	Udostępnianie pomieszczeń Spotkania społeczności Czasowe wynajmy pomieszczeń	OSP Radziłów, OSP Klimaszewnica, OSP Słucz, OSP Glinki	Wg indywidualny ch kontaktów	Wg umówionych zajęć, spotkań i imprez	Społeczność wsi	Wg Regulaminu, nieodpłatnie lub odpłatnie, kontakt telefoniczny
10.Kultury fizycznej i turystyki	Zajęcia czasu wolnego w świetlicach i miejscach rekreacji	Świetlica w Glinkach Świetlica w Słuczu Świetlica w Zakrzewie Świetlica w Karwowie Świetlica w Mścichach Świetlica w Klimaszewnicy Świetlica w Łojach-Awissa Świetlica w Czerwonkach Świetlica w Kownatkach	Wg indywidualny ch kontaktów	Wg umówionych zajęć, spotkań, imprez	Społeczność wsi	Wg Regulaminu, nieodpłatnie lub odpłatnie, kontakt telefoniczny
10.Kultury fizycznej i turystyki	Zajęcia sportowe	Boiska Zespół Szkolno- Przedszkolny w Radziłowie Szkola Podstawowa w Słuczu Szkola Podstawowa w Klimaszewnicy	Wg indywidualny ch kontaktów	Wg umówionych zajęć	Dzieci, młodzież, osoby dorosłe	Nieodpłatnie/ odpłatnie

10. Kultury fizycznej i turystyki	Zajęcia sportowe	Uczniowski Klub Sportowy "TOP" Uczniowski Klub Sportowy "Kramczyk" Wiejski Ludowy Klub Sportowy "Znicz"	Wg indywidualnych kontaktów	Wg umówionych zajęć	Dzieci, młodzież, osoby dorosłe	Nieodpłatnie/odpłatnie
11. Pobudzanie aktywności obywatelskiej	Organizacja czasu wolnego dla dorosłych wg zapotrzebowania i warsztatów Organizowanie społeczności lokalnej	Koła Gospodyń Wiejskich W Radziłowie Koło Gospodyń Wiejskich w Mścichach Koło Gospodyń Wiejskich Keljany, Koło Gospodyń Wiejskich Karwowo	Wg indywidualnych kontaktów	Wg ustalonych warsztatów i zajęć w kołach	Dorośli Młodzież Dzieci	Wg Regulaminu, nieodpłatnie lub odpłatnie, kontakt telefoniczny
11. Pobudzanie aktywności obywatelskiej	Wolontariat szkolny	Szkolne Koło Caritas	Wg indywidualnych kontaktów z opiekunem szkolnym	Poniedziałek-Piątek 8.00-16.00	Dzieci i ich rodzice	Nieodpłatnie
11. Pobudzanie aktywności obywatelskiej	Wydarzenia, szkolenia i warsztaty związane z aktywizacją społeczności lokalnej, kultywowanie tradycji i obyczajów wsi i regionu	Stowarzyszenie Przyjaciół Ziemi Biebrzańskiej "Kierunek Biebrza"	Wg indywidualnych kontaktów	Wg ustalonych warsztatów i zajęć w kołach	Dorośli	Nieodpłatnie lub odpłatnie, kontakt telefoniczny

ROZDZIAŁ III. PROGRAMOWY

Strategia pozwala zaplanować rozwój społeczny, przygotować działania zgodnie z wcześniej wypracowaną wizją. Wnioski, tendencje z opisanych obszarów oraz potrzeby zgłoszone przez instytucje podczas przekazywania danych do **Urzędu Gminy w Radziłowie** poddano analizie podczas prac nad strategią. W ten sposób opracowano cztery najważniejsze obszary potrzeb, których usługi powinny stać się przedmiotem działań samorządu oraz całej społeczności gminy do 2034 roku.

CEL STRATEGICZNY I: DOBRZE FUNKCJONUJĄCE RODZINY

CEL STRATEGICZNY II : AKTYWNI SENIORZY

CEL STRATEGICZNY III: DOSTĘPNE USŁUGI SPOŁECZNE

CEL STRATEGICZNY IV : ROZWINIĘTA INFRASTRUKTURA I KAPITAŁ SPOŁECZNY

1. WIZJA, CELE STRATEGICZNE I KIERUNKI NIEZBĘDNYCH DZIAŁAŃ

Wizja rozwoju jest określeniem takiego obrazu gminy, jaki chcieliby osiągnąć jej mieszkańcy do roku 2034. W trakcie prac nad strategią została zdefiniowana jako pozytywne wyobrażenie przyszłości.

**GMINA RADZIŁÓW TO MIEJSCE, KTÓRE ZAPEWNIĄ MIESZKAŃCOM W KAŻDYM WIEKU
GODNE, ZDROWE ŻYCIE ORAZ NIEZBĘDNE USŁUGI SPOŁECZNE**

Celem Strategii jest określenie kierunków rozwoju niezbędnych usług społecznych do zdrowego i godnego życia oraz propozycji rozwiązań problemów społecznych, występujących w gminie i destabilizujących życie mieszkańców. Wytyczone cele zrealizowane zostaną przy wykorzystaniu instytucji gminnych, organizacji i innych podmiotów działających w sferze społecznej, a także dzięki współpracy z instytucjami na terenie powiatu grajewskiego.

Zintegrowanie lokalnego środowiska zagwarantuje pomoc i wsparcie osobom znajdującym się w trudnej sytuacji socjalno-bytowej oraz umożliwi ludziom życie w poczuciu poszanowania godności każdej osoby, eliminowanie dysfunkcji oraz równy dostęp do zasobów usług.

CEL STRATEGICZNY I: DOBRZE FUNKCJONUJĄCE RODZINY

Proponowane kierunki działania:

1. Monitorowanie potrzeb rodzin z dziećmi.
2. Upowszechnianie informacji o podmiotach powiatowych i gminnych, świadczących usługi dziecku i rodzinie.
3. Rozwój przedsięwzięć międzynarodowych i międzykulturowych, w tym współpracy międzynarodowej szkół i wymian uczniowskich.
4. Rozwijanie zajęć dla dzieci dotyczących kompetencji kluczowych i językowych. Wprowadzenie nauczania języków obcych od edukacji przedszkolnej.
5. Zwiększenie dostępu do specjalistów rodzinnych- psychologów, terapeutów i innych.
6. Organizacja wsparcia dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi: terapii oraz specjalistycznych zajęć, uruchomienie sali integracji sensorycznej.
7. Organizacja szkoleń dla nauczycieli w zakresie pracy z uczniami ze specjalnymi potrzebami.
8. Prowadzenie różnorodnych form edukacji rodziców, między innymi przez pracę socjalną, asystenturę rodziny, pedagogizację w szkołach i świetlicach.
9. Inicjowanie i rozwój form integracji rodzin ze społecznością lokalną oraz czasu wolnego dzieci i młodzieży – wspieranie wypoczynku rodzinnego; współorganizowanie i promowanie imprez integracyjnych, kulturalnych i profilaktycznych (festynów, konkursów, warsztatów, zajęć sportowych, czy programów profilaktycznych, tworzenie punktów profilaktycznych- pomiar ciśnienia tętniczego, glikemii, BMI. Itp.)
10. Prowadzenie miejsc dziennego pobytu i usług dla dzieci: świetlic, dożywiania, stypendiów socjalnych, programów terapii, integracji sensorycznej i innych wg potrzeb.
11. Organizacja rekomendowanych programów profilaktycznych i edukacyjnych dla dzieci, młodzieży, rodzin, w tym z zakresu pierwszej pomocy, metod skutecznego radzenia sobie ze stresem, z zakresu cyber zagrożeń, bezpieczeństwa w sieci.
12. Budowanie lokalnych partnerstw, programów i projektów celowych ukierunkowanych na rodziny z organizacjami, kościołem i instytucjami w gminie.
13. Realizacja Gminnego Programu Wspierania Rodziny.

CEL STRATEGICZNY II : AKTYWNI SENIORZY

Proponowane kierunki działania:

1. Monitorowanie potrzeb senioralnych. Współpraca pracowników GOPS i POZ w identyfikowaniu potrzeb seniorów, w tym mieszkających samotnie.
2. Zapewnienie dostępu do pełnego zakresu opieki zdrowotnej, badań, konsultacji ze specjalistami, technologii medycznych.
3. Organizacja wydarzeń profilaktycznych, takich jak: Mammobus, mobilnych badań spirometrycznych, kardiologicznych, diabetologicznych, dentometrycznych na terenie gminy.
4. Upowszechnienie informacji o zdrowym stylu życia, profilaktyce chorób przewlekłych, takich jak cukrzyca, nadciśnienie czy choroby serca; o formach wsparcia osób zależnych i ich prawach.
5. Edukacja społeczności senioralnej, organizowanie spotkań i wydarzeń edukacyjnych w zakresie pierwszej pomocy, w zakresie zagrożeń pożarowych, na temat zdrowego starzenia się, życia z chorobami przewlekłymi.
6. Rozwój programów rehabilitacyjnych dla osób starszych, które pomogą utrzymać ich sprawność fizyczną i zapobiec izolacji społecznej, w tym: zajęć sportowych, warsztatów, grup.
7. Rozwijanie systemu w środowisku zamieszkania:
 - a) usług opiekuńczych, specjalistycznych opiekuńczych, teleopieki i innych,
 - b) usług sąsiedzkich, kręgów wsparcia,
 - c) prowadzenie klubów seniora, w tym Klubu Senior+ w Okrasinie,
 - d) realizacja programów wolontariackich.
8. Likwidacja barier architektonicznych i komunikacyjnych, wdrażanie programów dostępności, świadczenie usług przewozowych.
9. Prowadzenie usług całodobowych w Domu Pomocy Społecznej w Mścichach oraz rozwój usług środowiskowych w oparciu o zasoby DPS.
10. Współpraca instytucji, organizacji, kościoła na rzecz ludzi starych, niepełnosprawnych.
11. Uaktywnienie środowiska poprzez odkrywanie i pokazywanie codziennych talentów (hobbystów z różnych dziedzin, robótek domowych, pasji literackich i artystycznych).

CEL STRATEGICZNY III: DOSTĘPNE USŁUGI SPOŁECZNE

Proponowane kierunki działania:

1. Monitorowanie potrzeb w zakresie usług społecznych i potencjału usługowego na terenie gminy, w tym wypracowanie i skoordynowanie list usług na rzecz określonych grup (dzieci, młodzież, rodziny, osoby starsze). Tworzenie koszyków usług społecznych.
3. Rozwój usług dla osób w kryzysach i wymagających wsparcia.
4. Projektowanie i wspieranie usług społecznych kierowanych do osób przewlekle chorych, wymagających długoterminowego wsparcia, usług zdrowotno-rehabilitacyjnych, hospicyjnych.
5. Realizacja specjalistycznych usług adresowanych do osób z zaburzeniami psychicznymi.
6. Realizacja programów adresowanych do osób i rodzin dotkniętych ubóstwem i zagrożonych ubóstwem.
7. Utrzymanie dostępu do usług podstawowej i specjalistycznej opieki medycznej. Utworzenie Centrum Opieki Zdrowotnej w Radziłowie.
8. Kształcenie ustawiczne i edukacja dorosłych, w tym organizacja programów umożliwiających podnoszenie kwalifikacji i umiejętności, szkolenia zawodowe.
9. Wdrożenie programu rozwoju społeczno-zawodowego dla osób bezrobotnych w gminie: spotkania z doradcą zawodowym, psychologiem, warsztaty i staże w gminie.
10. Wsparcie i rozwój podmiotów ekonomii społecznej, w tym Klubu Integracji Społecznej oraz organizacji pozarządowych.
11. Realizacja Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy Domowej.
12. Realizacja programu profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomanii.

CEL STRATEGICZNY IV : ROZWIĘTA INFRASTRUKTURA I KAPITAŁ SPOŁECZNY**Proponowane kierunki działania:**

1. Utrzymanie i rozwój miejsc wypoczynku, sportu i aktywności, prowadzenie ośrodka kultury i rekreacji Aktywny Radziłów.
2. Podejmowanie przedsięwzięć sprzyjających poprawie bezpieczeństwa w gminie, w tym: objęcie monitoringiem rejonu targowicy gminnej, rejonu parku przy Pl. 500-lecia; doświetlanie przejść dla pieszych, tworzenie przejść wyniesionych w miejscach zagrożeń, wyposażenie w środki ratownicze i medyczne np. umiejscowienie AED w miejscach publicznych, zakup quada dla jednostki OSP KSRG Radziłów, zakup samochodu ciężkiego dla jednostki OSP KSRG Radziłów, wyznaczenie i przygotowanie większej ilości lądowisk dla LPR, rozbudowa i czuwanie nad jakością sieci hydrantowej, nanoszenie hydrantów na mapę poprzez aplikację „Strażak OSM”.
3. Edukacja mieszkańców w zakresie zasad ostrzegania i alarmowania ludności cywilnej.
4. Poprawa infrastruktury i wyposażenia placówek edukacyjnych, kultury, sportu i pomocowych, bezpieczeństwa, w tym: modernizacja szkół oraz przedszkoli, tworzenie nowoczesnych pracowni komputerowych i laboratoriów.
5. Transformacja Szkoły Podstawowej w Słuczu.
6. Wprowadzenie innowacyjnych programów edukacyjnych, takich jak STEM (nauka, technologia, inżynieria, matematyka). Współpraca z uczelniami wyższymi oraz instytutami badawczymi.
7. Stałe prowadzenie doskonalenia kadr w zakresie kompetencji kluczowych, w tym edukacja cyfrowa. Integracja technologii informacyjno-komunikacyjnych w procesie nauczania.
8. Rozwój ruchu artystycznego, tworzenie atrakcyjnych i nowych form zajęć spędzania czasu wolnego, edukacji dietetycznej, sportu, jako profilaktyki dla mieszkańców.
9. Rozwój aktywności społecznej; wsparcie organizacji pozarządowych, grup nieformalnych i kół w zakresie działalności i inicjatyw lokalnych.
10. Organizowanie, dofinansowanie, wspomaganie szkoleń i kursów dla członków OSP np. prawo jazdy, kursy pilarza, KPP i innych.
11. Rozwój kompetencji społecznych i obywatelskich z zakresu edukacji obywatelskiej, wolontariatu i zaangażowania społecznego wśród uczniów. Organizacja debat i warsztatów na temat praw człowieka i demokracji. Kontynuowanie prac związanych z szkolnym budżetem uczniowskim.
12. Pozyskiwanie funduszy zewnętrznych do współpracy i rozwoju infrastruktury społecznej na terenie gminy.
13. Realizacja programów współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

Po analizie wskazanych kierunków dokonano wyboru najważniejszych do realizacji na lata 2025-2027. Zostały wskazane w poniższym harmonogramie.

2. SPOSÓB REALIZACJI STRATEGII - HARMONOGRAM NA LATA 2025-2027 (WYBRANE KIERUNKI)

Nr	Proponowane kierunki niezbędnych działań	Wskaźniki realizacji	Realizatorzy	Ramy finansowe
CEL STRATEGICZNY I : DOBRZE FUNKCJONUJĄCE RODZINY				
5	Zwiększenie dostępu do specjalistów rodzinnych- psychologów, terapeutów i innych.	Liczba specjalistów	Urząd Gminy, GOPS, placówki edukacyjne, poradnie, placówki	Fundusze gminne, JST, wojewódzkie, programy krajowe oraz
8	Prowadzenie różnorodnych form edukacji rodziców, między innymi przez pracę socjalną, asystenturę rodziny, pedagogizację w szkołach i świetlicach.	Liczba usług na rzecz rodzin Liczba usług na rzecz dzieci, młodzieży	wsparcia dziennego, GKPIRPA, organizacje pozarządowe	EFS, inne środki zewnętrzne
14.	Realizacja Programu Wspierania Rodziny	Zgodnie ze wskaźnikami Programu		
CEL STRATEGICZNY II : AKTYWNI SENIORZY				
Nr.	PROPONOWANE KIERUNKI NIEZBĘDNYCH DZIAŁAŃ	WSKAŹNIKI REALIZACJI	REALIZATORZY	RAMY FINANSOWE
3.	Organizacja wydarzeń profilaktycznych, takich jak: Mammobus, mobilnych badań spirometrycznych, kardiologicznych, diabetologicznych, dentometrycznych na terenie gminy.	Liczba wydarzeń profilaktycznych w gminie	Placówki medyczne, Urząd Gminy, GOPS, Dom Pomocy Społecznej w Mścichach, organizacje pozarządowe	Fundusze gminne,, JST, wojewódzkie, PFRON, programy krajowe, NFZ, programy medyczne
7.	Rozwijanie systemu w środowisku zamieszkania:			

	a) usług opiekuńczych, specjalistycznych opiekuńczych, teleopieki i innych, b) usług sąsiedzkich, kręgów wsparcia, c) prowadzenie klubów seniora, w tym Klubu Senior+ w Okrasinie, d) realizacja programów wolontariackich.	Liczba usług na rzecz osób starszych Liczba wolontariuszy		inne środki zewnętrzne
9.	Prowadzenie usług całodobowych w Domu Pomocy Społecznej w Mścichach oraz rozwój usług środowiskowych w oparciu o zasoby DPS.	Nowe usługi społeczne realizowane przez DPS		
CEL STRATEGICZNY III: DOSTĘPNE USŁUGI SPOŁECZNE				
Nr	PROPONOWANE KIERUNKI NIEZBĘDNYCH DZIAŁAŃ	WSKAŹNIKI REALIZACJI	REALIZATORZY	RAMY FINANSOWE
6.	Realizacja programów adresowanych do osób i rodzin dotkniętych ubóstwem i zagrożonych ubóstwem.	Liczba wdrożonych programów	Urząd Gminy, GOPS, placówki edukacyjne, GKPIRPA, ZI, podmioty medyczne, organizacje pozarządowe	Fundusze gminne, JST, wojewódzkie, programy krajowe oraz EFS, inne środki zewnętrzne
13. 14.	Realizacja Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy Domowej. Realizacja Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomanii.	Zgodnie ze wskaźnikami w Programach		

CEL STRATEGICZNY IV: ZAGOSPODAROWANA INFRASTRUKTURA ORAZ ZASOBY SPOŁECZNE

Nr	PROPONOWANE KIERUNKI NIEZBĘDNYCH DZIAŁAŃ	WSKAŹNIKI REALIZACJI	REALIZATORZY	RAMY FINANSOWE
7	Stałe prowadzenie doskonalenia kadr w zakresie kompetencji kluczowych, w tym edukacja cyfrowa. Integracja technologii informacyjno-komunikacyjnych w procesie nauczania.	Liczba szkoleń, projektów cyfrowych	Urząd Gminy, placówki edukacyjne, kulturalne, sportowe, bezpieczeństwa-OSP, policja, GOPS, organizacje pozarządowe	Fundusze gminne, JST, wojewódzkie, programy krajowe oraz EFS, EFRR, inne środki zewnętrzne
8.	Rozwój ruchu artystycznego, tworzenie atrakcyjnych i nowych form zajęć spędzania czasu wolnego, edukacji dietetycznej, sportu, jako profilaktyki dla mieszkańców.	Nowe usługi sportowe i profilaktyczne		
10	Organizowanie, dofinansowanie, wspomaganie szkoleń i kursów dla członków OSP np. prawo jazdy, kursy pilarza, KPP i innych.	Liczba szkoleń		
15.	Realizacja współpracy z organizacjami pozarządowymi poprzez opracowanie i wdrażanie programów współpracy z organizacjami pozarządowymi.	Zgodnie ze wskaźnikami w Programie		

Realizacja strategii może odbywać się równocześnie przy wykorzystywaniu i budowaniu nowych programów celowych, projektów lokalnych w obszarach zdefiniowanych w dokumencie.

3.ZARZĄDZANIE I MONITOROWANIE STRATEGII

Zarządzanie i monitoring zapisów strategicznych polegają na systematycznej ocenie oraz modyfikacji kierunków działania w przypadku istotnych zmian. Elementami skutecznego zarządzania będą przede wszystkim:

- a) Wójt Gminy Radziłów - odpowiedzialny za wdrażanie strategii oraz wsparcie koordynatora przy realizacji,
- b) Rada Gminy pełniąca bieżący nadzór nad realizacją,
- c) Koordynator wdrażania Strategii – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Radziłowie, który
 - gromadzi dokumentację związaną ze Strategią,
 - przedkłada informacje z realizacji Strategii (minimum raz na trzy lata),
 - dokonuje ewentualnych korekt/aktualizacji harmonogramu (minimum raz na trzy lata),
 - uzupełnia/aktualizuje listę usług społecznych (w razie potrzeby).

Podmioty realizujące kierunki działania strategicznego i projekty powinny sprawować opiekę nad tym, aby zapisy strategii były uwzględniane w innych dokumentach programowych.

SYSTEM AKTUALIZACJI

Część programowa: cele, kierunki działań, harmonogram będzie poddawana przeglądowi i aktualizacji raz na trzy lata. Po ewentualnym wprowadzeniu zmian Koordynator przedstawi dokument do aktualizacji komisji i podczas Sesji Rady Gminy. Będzie też zobowiązany dostarczyć wszystkim zainteresowanym stronom informację o dokonanej aktualizacji.

Niniejszy dokument, po uchwaleniu przez Radę Gminy, powinien być opublikowany na stronie internetowej, a ponadto przekazany uczestnikom procesu planowania oraz wszystkim jednostkom i instytucjom, które zostaną zobowiązane do realizacji Strategii.

PROGRAMY I PROJEKTY

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych będzie skuteczna, o ile przedstawiciele samorządu lokalnego znajdą zasoby umożliwiające budowę i realizację programów celowych zgodnych z przyjętymi kierunkami działań. Programy można realizować w okresach rocznych, dłuższych lub krótszych, w zależności od charakteru danego projektu ze środków:

- a) własnych zasobów samorządu ,
- b) poprzez organizacje pozarządowe,
- c) poprzez inne instytucje zewnętrzne,
- d) w partnerstwach sektorowych.

Projekty i programy mogą być przyjmowane przez Radę stosownymi uchwałami, które winny przybierać formułę załączników do niniejszej Strategii. Projekty i programy realizowane w ramach Strategii powinny być zgodne z przyjętymi kierunkami działań.

FINANSOWANIE

Strategia wyznacza działania, których osiągnięcie jest uwarunkowane wieloma czynnikami, w tym również finansowymi. Przedsięwzięcia mają szeroki charakter, dlatego istotny jest montaż finansowy, dający efekt synergii, gwarantujący, że zaplanowane cele zostaną osiągnięte.

Wśród źródeł finansowania należy wskazać możliwości finansowania z budżetu państwa, m.in.:

1. Program kompleksowego wsparcia dla rodzin "Za życiem" (uchwała nr 160 RM z 20 grudnia 2016 r. w sprawie programu kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za życiem” (M.P. poz. 1250));
2. Fundusz Solidarnościowy (ustawa z dnia 23 października 2018 r. o Funduszu Solidarnościowym (Dz. U. z 2020 r. poz. 1787): „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej”, „Opieka wytchnieniowa”, „Centra opiekuńczo-mieszkalne”;
3. Fundusz Dopłat (ustawa z dnia 8 grudnia 2006 r. o finansowym wsparciu tworzenia lokali mieszkalnych na wynajem, mieszkań chronionych, noclegowni, schronisk dla bezdomnych, ogrzewalni i tymczasowych pomieszczeń (Dz.U. 2020 poz. 508 oraz z 2021 r. poz. 11 i 223);
4. Program wieloletni „Senior+” na lata 2021-2025 (Uchwała nr 191 Rady Ministrów z dnia 21 grudnia 2020 r. w sprawie ustanowienia programu wieloletniego „Senior+” na lata 2021 - 2025 (M.P. 2021 poz. 10));
5. Resortowy Program „Opieka 75+”;
6. Program wieloletni na rzecz Osób Starszych AKTYWNI+ na lata 2021-2025;
7. Program resortowy „Pokonać bezdomność. Program pomocy osobom bezdomnym”;
8. Korpus Wsparcia Seniorów 2021-2025 (usługi sąsiedzkie i e-usługi);
9. Program rozwoju rodzinnych domów pomocy;
10. Program rządowy, celowy do ustawy z dnia 17 sierpnia 2023 o szczególnej opiece geriatrycznej;
11. Krajowy Plan Odbudowy;
12. Narodowy Program Ochrony Zdrowia Psychicznego;
13. Fundusz Medyczny MZ;
14. Programy celowe uruchamiane na potrzeby Strategii Rozwoju Usług Społecznych, polityka publiczna do 2030 roku; Zdrowa Przyszłość. Ramy strategiczne rozwoju systemu ochrony zdrowia na lata 2021–2027, z perspektywą do 2030 r. oraz inne programy poszczególnych resortów.

Ponadto w realizacji zadań państwa wobec obywateli pozostają w dyspozycji środki funduszy celowych oraz instytucji, tj.:

1. Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych; Program Samodzielność, Aktywność, Mobilność; Wspomagane Społeczności Mieszkaniowe i inne celowe;
2. Narodowego Funduszu Zdrowia, programy zdrowotne zgodnie z art. 48 ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej;
3. Zakładu Ubezpieczeń Społecznych;
4. Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Białymstoku;
5. Podlaskiego Urzędu Wojewódzkiego w Białymstoku.

Zmiany systemowe w realizacji usług społecznych będą również finansowane ze środków Unii Europejskiej przewidzianych okresem programowania na lata 2021–2027. Środki Europejskiego Funduszu Społecznego+ (EFS+), w ramach Programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego na lata 2021-2027 (FERS) oraz FEDP na lata 2021-2027 będą przeznaczane na realizację działań w zakresie deinstytucjonalizacji usług społecznych poprzez stymulowanie i finansowanie działań rozwojowych, na tworzenie CUS, rozwój mieszkalnictwa czy rozwój usług opiekuńczych.

Zmiana sposobu realizacji usług społecznych odbywa się na poziomie społeczności lokalnych, jest powiązana z realizacją zadań własnych jednostek samorządu terytorialnego i ich budżetem.

MONITORING

Bazą informacji statystycznej zbieranej na potrzeby wskaźników monitorowania będą roczne dane Oceny Zasobów Pomocy Społecznej. Poza tym bazę tę będą stanowiły informacje i dane otrzymane od instytucji i grup środowiskowych dotyczące realizacji harmonogramu.

Informacja z monitoringu Strategii będzie przedstawiana podczas sesji Rady Gminy przez Koordynatora w ramach sprawozdań rocznych GOPS. Odnosić się będzie do celów, kierunków działania i harmonogramu Strategii.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Radziłów do 2034 roku ma charakter otwarty i elastyczny. Oznacza to, że poszczególne jej elementy w trakcie realizacji mogą być modyfikowane, zmienione i dostosowane do sytuacji społecznej.

ZAKOŃCZENIE

Podczas wdrażania celów i kierunków Strategii ważne będzie zastosowanie przez jej realizatorów ośmiu zasad budowania społeczności lokalnej:

1. Zasady samopomocy – przejawia się w istnieniu i rozwoju pomocy wzajemnej ludzi, zmagających się z podobnymi problemami życiowymi oraz pomocy silniejszych dla słabszych; zazwyczaj w ramach niewielkich nieformalnych grup.
2. Zasady przezorności – oznacza, że bezpieczeństwo socjalne jednostki nie może być tylko efektem świadczeń ze strony społeczeństwa, ale wynikać powinno także z odpowiedzialności człowieka za przyszłość własną i rodziny.
3. Zasady solidarności społecznej – najczęściej rozumiana jako przenoszenie konsekwencji, niekiedy utożsamiana z solidaryzmem społecznym, oznaczającym wyższość wspólnych interesów członków społeczeństwa nad interesami poszczególnych klas lub warstw.
4. Zasady pomocniczości – oznacza przyjęcie określonego porządku, w jakim różne instytucje społeczne dostarczają jednostce wsparcia, gdy samodzielnie nie jest w stanie zaspokoić swoich potrzeb; w pierwszej kolejności pomoc powinna pochodzić od rodziny, a następnie od społeczności lokalnej, a na końcu od Państwa.
5. Zasady partycypacji – wyraża się w takiej organizacji życia społecznego, by poszczególni ludzie mieli możliwości pełnej realizacji swoich ról społecznych, zaś poszczególne grupy mogły zajmować równoprawne z innymi miejsce w społeczeństwie.
6. Zasady samorządności – stanowi realizację takich wartości, jak wolność, podmiotowość człowieka; realizowana jest poprzez taką organizację życia społecznego, by jednostki i grupy miały zagwarantowane prawo do aktywnego udziału w istniejących już instytucjach społecznych i tworzenia nowych instytucji w celu skuteczniejszego zaspokajania potrzeb i realizacji interesów.
7. Zasady dobra wspólnego – przejawia się w takich działaniach władz publicznych, które uwzględniają korzyści i interesy wszystkich obywateli i polegają na poszukiwaniu kompromisów tam, gdzie interesy te są sprzeczne.
8. Zasady wielosektorowości – polega na równoczesnym funkcjonowaniu publicznych podmiotów polityki społecznej, organizacji pozarządowych i instytucji rynkowych, które dostarczają środków i usług służących zaspokajaniu potrzeb społeczeństwa.

**Urząd Gminy w Radziłowie
Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Radziłowie
Plac 500-lecia 14
19-213 Radziłów**